

No 4
1 9 3 2
30 senti

Märtsiku
Foto

Kaitse Kodu

Esimene Eesti Kinnitus-Aktsiaselts

EESTI LLOYD

Asutatud 1919. a.

Asukoht Tallinnas, Pikk tän. 11,
Telefoni nr. 430-08, 448-04.

oma majas.

Toimetab: **elu-, tule-, õnnetujuhtumite,
murdvarguste, klaasi- ja
veokinnitusi.** - - - -

Edasikinnitus kapitalirikastes välismaa seltsides. Seltsi poolt väljamakstud kahjude summa ulatub üle kaheksa kahekümne miljoni senti.

See on parimaks tõenduseks kinnitamise määratust kasust.

**Seepärast kinnitage oma elu ja varandus
kuni veel aeg.**

MANON

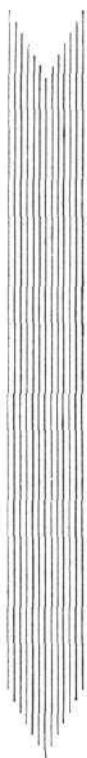
**on võluvaim pabeross...
Kallimate idamaa tuba-
kate õrn lõhn ja erilise
segu abil saavutatud
peen maitse teevad
„Manon'i“ suitsetamise
suurimaks naudinguks.**

20 lk. — 40 snf.

„Laferme“

O.-ü.
**Tallinna
Külmutushoone**

Tallinn,
Uus Sadama tän. 2,
telefon 301-74

Võtab hoiule
piiramata arvul
igasugu ruttu
rikkiminevaid
kaupu.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseleidu pea-
staabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol.-ltn. J. M a i d e,
telefon 451-94.

Tegev toimetaja L. S õ e r d, telef. 451-89.

Toimetaja kõnetunnid kella 10—12.

Kaastõõ arvatakse tasu alla, kui sellele
tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvi-
tamata ja tagasisaamiseks markimata
käskkirju alal ei hoita.

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Tel. 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad à üks lehekülj:
teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti
järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 4

1932

S I S U K O R D:

- R. S.: „Lindansi“ — Nikolai gümnaa-
siumi põrandaalune ring eesti keele
ja meele kaitseks.
— Valge proloog 1932. a. olümpiamän-
gudele.
J. Tsopp: Üldstundmused ja organisat-
sioonid maal.
— Uus vabariigi valitsus.
Joter: Jaapani sõjavägi inglise profes-
sori hinnangul.
U. Paukson: Suusk-jalgrattur talveolu-
des.
E. J. Woltk: Öine retk.
— India — Aasia mõistatus.
A. P.: Mõnd väikekalibrilise püssi pad-
runi valikust.
R. L.: Väikekalibrilise püssi lasketa-
gajärgedest.
— Dr. Joh. Sutt †; Paula Kerm †.
— Töö ja edu aforisme.
Hanno Kulmen: Viimne teekond.

*Ä r i d,
tööstused,
ettevõtted!*

Kas olete pannud tähele, et
kuulutamine „Kaitse Kodu!“
annab mitmekordse tagajärje
meie ajakirja levimise tõttu
ostujõulistesse ringkondadesse?

Seepärast kuulutage
„Kaitse Kodu!“

*Kaitseliitlased,
naiskodukaitse
liikmed!*

Jälgige hoolega „Kaitse Ko-
du!“ ilmuvaid kuulutusi ja
tarvitage eeskätt neid kaupu,
milliseid reklaamitakse „Kaitse
Kodu!“ avaldatud kuulutuste
läbi!

J. Link'i

jalanõude äri
Valli tän. 4 ja Maakri t. 6.
Kõige kasulikumalt ostate
iga seltsi jalanõusid,
ka vormsäärrikuid,

J. Link'ilt Valli tän. 4 ja
Konkurent'ilt Maakri tän. 6

G. Lilienthal'i

mehhaanilisest kudumisärist

ostate odavalt jakke, pullovere, sokke,
sukki, käekotte, rahataskuid, portfelle jne.
— Vanemaile õige sooje moestlainud jakke
soodsama hinnaga.

Äri asub: **Jaani tän. 6** (Krediit Panga m.).

Kodu- ja välismaa

riidekaubad

Vanim ja tuntuim kaleviäri

Julius Aberg

Tallinnas S. Karja 5

Valmisriietekauplus

„Tugev“

Väike Karja tän. 1

Soovitab alati suures valikus
naiste ja meeste üliriideid
kõige soodsamate hindadega.
Vaatamine ei kohusta ostmist.

O.-Ü.

J. RUBIN

juveliiri- ja kellade äri

asut. 1880. a.

Tallinnas

Viru tän. 17

pakub rikkalikus valikus
kõiksugu hõbe- ja alpaka-
karikaid ja teisi auhin-
dadeks kohaseid asju

HINNAD MÕÕDUKAD

Foto-äriteadlane

AUG. TANSERI

Fototarvete ladu ja
fotolaboratoorium.

Vene tän. 7. Telef. 30-98. Tallinnas

Lugege

Ar 932 P
Kaitse

AR EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

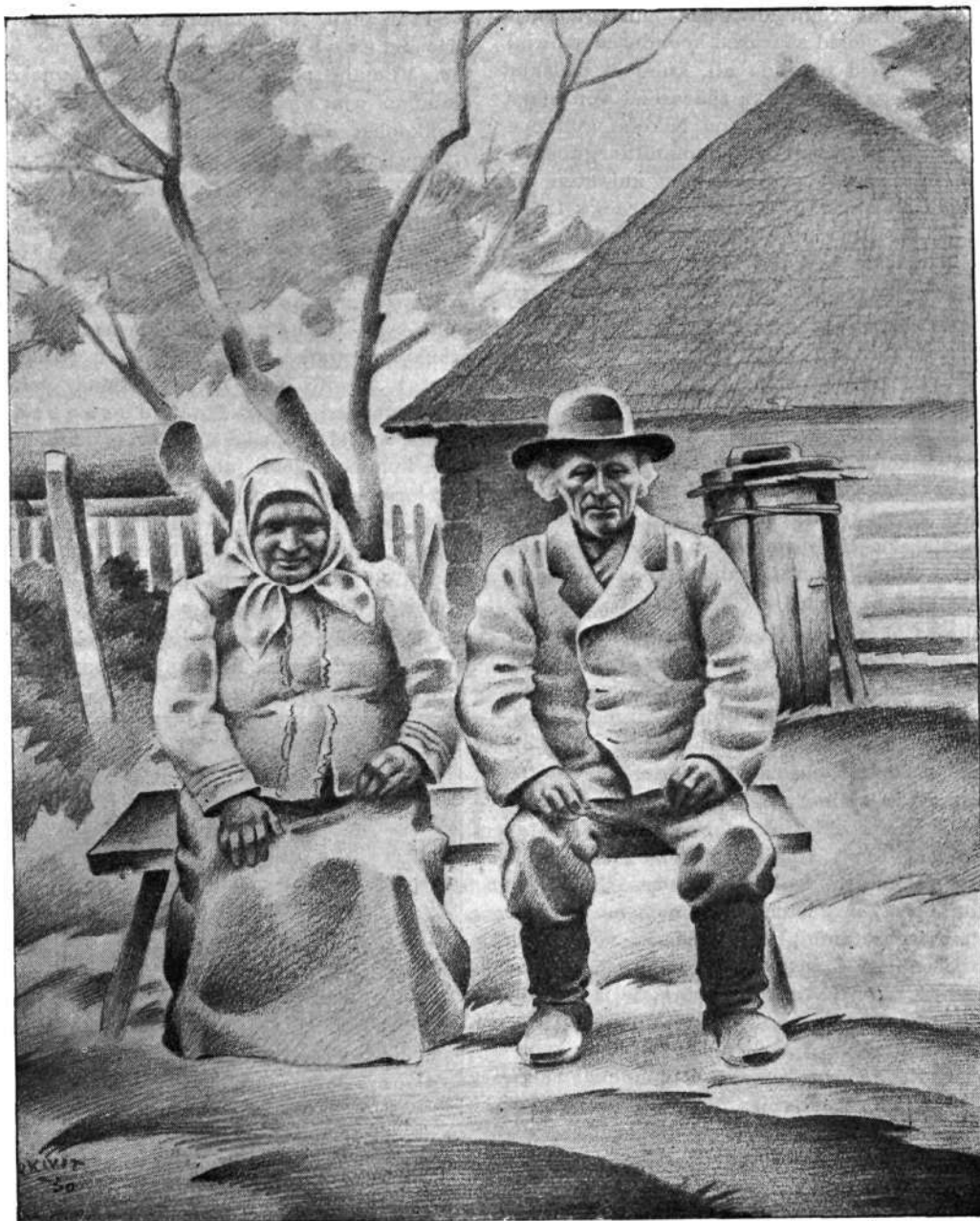
Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 4

Tallinnas, esmaspäeval 29. veebruaril 1932

VIII aastakäik

R. KIVIT

«EIT JA TAAT SANGASTEST»

„LINDANISA“ —

Nikolai gümnaasiumi põrandaalune ring eesti keele ja meelega kaitseks

Meie noorem põlv ei tea neid aegu, kus eesti keele ja meelega hoidmiseks tuli pealesunnitavalt venestamislaiane eest pugeda põranda alla. Ei siis sallitud mingit rahvuslikkust ega omakeelsust. Tuubiti vaid sisse vene vaimu, veelgi rohkem kui seda suudeti vastu võtta. Ei lubatud isegi eesti keelt õppida, tallates seega porri inimese suurima kohustuse kodumaa vastu.

Noil ajal loodi rakukeksi ärksamate ja eestimeelsemate noorte seas emakeele ja rahvusliku omapära säilitamiseks, mida võõras võim ähvardas juurtega välja kitkuda. Loomulikult võisid sääraseid koondused sel ajal sündida ja teotseda vaid põranda all, kuhu ei pääsnud ligi soovimatu silm ega kõrv. Üks sääraseist võitlejaist eesti keele ja meelega eest oli Tallinna Nikolai gümnaasiumi (praegune linna poegluste humanitaargümnaasium) juures eestlasist õpilaste seas ellu kutsutud põrandaalune ring „Lindanisa“, lühemalt tähtedega L. N. ehk salakirjas Ellen. „Lindanisa“ tegevuse kohta andis nende ridade kirjutajale lahkesti kasutada linna poegluste humanitaargümnaasiumi muuseumi jaoks kogutud materjaale gümnaasiumi vilistlane hra Öpik, kuna isiklikke mälestusi jutustas „Lindanisa“ omaaegne aktiivne tegelane, praegune sõjaringkonnakohtu esimees kolonel Kromel.

„Lindanisa“ ajalugu viib meid tagasi 1901. aastasse. Tallinna Nikolai gümnaasiumis õppis tol ajal kaunike hulka eestlasi, kuid vähe oli neid, kes endid avalikult selleks tunnistasid. Suurem osa püüdis end tembeldada sakslaseks või venelaseks, et aga pääseda eestlase nimest. Alles pärast vabadussõda hakkasid mõned sääraseid end äkki eestlasiks hüüdma.

Gümnaasiumis käis õppetöö täieliku venestamise tähe all. Vähe sellest, et eestikeelseid tunde ei olnud. Ka eesti keele kõnelemine omavahel oli õpilasil keeldud. Sel ajal astus kokku rühm gümnaasiumi õpilasi, kes ei salanud oma kuuluvust eesti rahvusse. Neil oli eesmärgiks luua koondus oma rahvuse kaitseks. Mõtte selleks andis noor ja tuline poiss Hans Schotter, praegu praktiseeriv arst Tallinnas. Nagu dr. Schotter ise seletab, saanud tema ringi asutamise idee ühelt Peterburi Eesti üliõpilaste seltsi liikmelt.

Ringi asutamisest, mis loomulikult oma eesmärkide poolest võis teotseda ainult põranda all, võttis osa seitse õpilast: Leonhard Binnerdorf, Ernst Grünberg, Heinrich Kõrv („Valguse“ väljaandja ja toimetaja Jakob Kõrvi poeg), Hugo Lepp, Moritz Rose, Hans Schotter ja Eduard Vender. Esimene koosolek peeti ära M. Rose korteris, kelle ettepanekul ringi nimeks valiti „Lindanisa“. Ristiisa Rose sai ka esimeheks ringi esimeheks. See koosolek leidis aset mardipäeval, 10. novembril 1901. a. Päevakorras seisis Lesingi „Minna v. Barnhelmi“ lugemine ja tõlkimine eesti keelele.

Järgmine koosolek peeti H. Lepa juures. Kuid edaspidised koosolekud kuni 1904. aastani peeti Hans Schot-

teri pool. Schotteri isa oli nimelt Juhkentali tänaval asuvas koolis õpetajaks, omades ühtlasi seal korteri. Pühapäevadel ja õhtuti olid klassitoad tühjad ja seda võimalust kasutas noor Schotter „Lindanisa“ koosolekute pidamiseks, kuigi isa selle pärast alati suurt muret tundis. „Lindanisa“ asutajaist liikmeist on praegu elus peale dr. Schotteri veel vaid Eduard Vender, kes teotsevat Tartus õpetajana.

Esimesel aastal võtsid ringi tegevusest osa veel John Veltmann, Aleksander Kreekmann ja külalisena Otto Sternbek, praegune kaitseväe jalgväe inspektor. Viimane pole tahtnud ringi liikmeks astuda, kuna olnud tol ajal oma poliitilise meelsuse tõttu juba kahest keskkoolist välja visatud.

Teisel ja kolmandal aastal liitusid ringiga Aleksandri gümnaasiumist G. Linquist, reaalkoolist Lellep ja noorem Rose, Oskar Lepp (läinud aastal surnud sanitaar-kolonel), A. Pallas (praegu advokaat Tallinnas) H. B. Rahamägi (praegu Tartus professor), Kromel (praegu sõjaringkonnakohtu esimees), Vahtramäe (praegu Tallinna-Haapsalu rahukogu esimees), H. Rütman (praegu arst Tallinnas), F. Kogel (praegu linna elektriijaama juhataja), vennad K. ja P. Pedusaared (praegu Tallinnas arstid), Veidermann (praegu linna tütarlaste kommertsikooli juhataja), Joh. Luukk (praegu a.-s. J. Nurmise direktor), Tulmin (praegu Tall. 3. jsk. rahukohtunik), Albin Adler (praegu Tartu-Võru rahukogu prokurör) jne. Naisperest olid liitunud „Lindanisaga“ praegune pr. Helene Ilves-Nyman ja Helmi Kõrv.

Koosolekud pühendati peamiselt eesti keele ja kirjanduse õppimiseks, milleks gümnaasiumis polnud min-

Grupp „Lindanisa“ tegelasi aastast 1904. väljasõidul Piritalle: Istuvad vasakult: Tall.-Haapsalu rahukogu esimees Vahtramäe, prof. H. B. Rahamägi, Keila arst dr. Greenberg ja Malmberg. Seisavad vasakult: Lellep, adv. Pallas, dr. Pihlak, Veltmann, sõjaringkonnakohtu esimees kolonel Kromel ja 3. jsk. rahukohtunik Tulmin.

geid võimalusi. Liikmemaksuks tasus iga liige ringile 20 kopikat kuus, mille eest muretseti ringile vastavat kirjandust. Enamasti igal koosolekul esines üks ringi liikmeist referaadiga, mille teem oli vahest ka poliitiline. Üldiselt aga „Lindanisa“ poliitikaga ei teetsenud, seades endale eesmärgiks puhtrahvuslikud ülesanded.

Suuremaks aktsiooniks „Lindanisa“ tegevuses oli eesti keele tundide võimaldamine gümnaasiumi juures. „Lindanisa“ algatusel hakati koguma õpilaste vanemait selleks allkirju, et eestlasile võimaldataks gümnaasiumi juures õppida oma emakeelt. Esimesena kirjutas oma nime sellele palvekirjale Jakob Kõrv. Kokku saadud umbes poolsada allkirja, esitati palve gümnaasiumi direktorile. Oli juba peagu kindel, et asi otsustatakse eitavalt, poleks õigel ajal asjast kinni võtnud Jaan P o s k a ja Jaan T e e m a n t, kes olid tol ajal Tallinnas kaalukad tegelased. Nende kaasabil seati kokku ühine palve ja saadeti Riia õppekonna kuraatorile, kust viimati saabus jaatav vastus.

Edasi hakati kauplema lektoriga. Õpilased tahtsid selleks praegust Tartu ülikooli eesti keele lektorit J. Vesket, kuid sellele tuli vastus: „Ne blagonadježnõi“ — ei kõlba. Lõpuks lubati õpetajaks võtta endine Kuusalu pastor Kentmann. Viimane õpetas soovijaile eesti keelt eratundidena täieliselt välispool gümnaasiumi õppekava. Tingimuseks oli veel see, et gümnaasiumi õppetöö selle all ei kannataks. Tundides käidi kaks korda nädalas hommikuti, enne harilikku tunniplaani. Eestikeelsed kirjalikud tööd olid keeldud, võis õpetada ainult õigekirjutuse reegleid. Oma riisikol oli pastor Kentmann lugenud poistele siiski „Kalevipoega“.

Eesti keele tunnid kestsid ühe semestri. Kentmannile pole tunniandmine hästi meeldinud ja peale jõuluvaheajaga tahtnud ta neist ära öelda. Gümnaasiumis olnud tol korral ägedaloomuline poiss, Leo Simsivart. See läinud otsekohe Kentmanni juure ja küsinud, kuidas jääb eesti keele tundide jätkamisega. Kentmann vastanud, et tema kavatsevat ära minna. Hiljem tähendanud Kentmann, et direktor on palunud teda edasi jääda ja ta olevat nõus tunniandmist jätkama. Simsivart saanud ägedaks ja öelnud Kentmannile, et sellisel puhul õpilased tunde enam ei soovi võtta.

Tekkis skandaal. Kentmann läks direktor Bukovetskile kaebama ja selle tulemusena taheti kõik tunnivõtjad gümnaasiumist välja heita. Seisukorra päästsid pahempoolse maailmavaatega õpetaja, elaslane Alphons H o p p é ja noor joonistusõpetaja Vold. P ä t s. Viimased hirmutanud direktorit, et paljude poiste väljaheitmine võiks tekitada soovimatu skandaali. Väljaheitmine jäigi pooleli, kuid selle eest karistati Leo Simsivarti kolme- ja teisi tunnivõtjaid kahepühapäevase istumisega gümnaasiumis. Istuda tuli järjestikku 8 tundi.

Maruvenelasest inspektor Skrjabinil valve all kandsid poisid selle karistuse nagu vanglas. Klassid lukustati ja seal tuli istuda 8 tundi järgemööda. Söögiaineid ei lubatud kaasa võtta ja neile, kes kaebasid tühja kõhu üle, laskis Skrjabin tuua soola-leiba.

Grupp „Lindanisa“ tegelasi Juhkentali koolimaja õuel. Rätikuga õlul dr. Schotter.

Ometi ei unustanud vangistatud kaasvõitlejaid „Lindanisa“ naisliikmed, kes koos sõbrataridega töid gümnaasiumi akende taha toidupoolist ja maiustusi, mis nõoriga teisele korrale vinnati. Sama teed mööda rändas üles ka pudel veini. „Vangid“ pidasid pidu, kuigi inspektor Skrjabin luuras välispool puuri.

Sündmus äratas Tallinna eesti seltskonnas suurt tähelepanu. Ajalehed töid õpilaste vangistamisest teatid. „Teataja“ lisis ilmus V. Pätsu karikatuur, kus kujutati eesti soost gümnaasiumi õpilasi vangidena trellide taga, keda läbi akna toitsid naised.

„Lindanisa“ 1. aastapäeva pühitseti Hans Schotteri juures haneprae ja kapakaljaga. Sel puhul luges Schotter ette oma ligi 200-realise „Kübaralaulu“, milles piitutati toleaeagset olukorda ja rahvuslikku loidust. „Lindanisa“ muuseumile on see laul säilinud tänaseni.

1905. aasta suvel korraldas „Lindanisa“ suure väljasõidu Valdeki metsa. Ei puudunud isegi eesel ja leierkast. Helmi Kõrv lugenud sel puhul ette oma pilkesalme osavõtjate kohta. Suursündmuseks olnud ka Gustav Suitsu osavõtt sellest väljasõidust. Üldiselt korraldanud „Lindanisa“ tihti väljasõite vabasse loodusse, pidades ilmastiku lubades kõik koosolekud vabas looduses. Neist väljasõitudest on osa võtnud ka kunstnik Ants Laipman.

1906. aastal lahkub suurem osa „Lindanisa“ liikmeid, kes tahavad poliitilisele tegevusele üle minna. Ometi ei kannu keegi laiali „Lindanisa“ saladust. Ring on nii konspiratiivne, et gümnaasiumi 300 aasta juubelil läinud aastal paljud mitte ainult esmakordselt ei kuulnud nimetust „Lindanisa“, vaid koguni ei teadnud, et aastaid ühel pingil istunud poiss oli kuulunud sinna ringi. Pedagoogidest teadnud „Lindanisa“ olemasolust Kaarli koguduse õpetaja Hurt ja H. Bauer, kes nüüd mõlemad on surnud. Omavahelises läbikäimises tarvitati varjunimesid, nagu Bambula, Lembit, Maks, Papi, Käbi, Raudpea jne. Märgina kandsid ringi liikmed uuriketi küljes brelokki mitsiaalidega „L. N.“, mida ümbritses pärg.

1906.—1909. a. valitseb „L. N.“ tegevuses vaikus. Sellest ajast ei ole säilinud midagi silmapaistvamat. Kuid seda intensiivsemalt algab töö 1909. aastal, peamiselt seetõttu, et vahepeal on gümnaasiumi astunud

rohkem eestlasist õpilasi, kelle rahvustunne on pealegi suuremini arenenud. Sel ajal pääsevad „Lindanis“ juhtivale tegevusele Artur Kleis ja Allisson. Järgnevate aastate jooksul leiame ringi liikmete hulgas Artur Luha (praegu dotsent Tartu ülikoolis), Peeter Treiberi (praegu samas professor), Johannes Treumann, Karl Tulmini (kommunistide poolt tapetud pärastise Saaremaa komandandi), August Vaga ja teisi. Koosolekuid peeti sel ajal peamiselt Kleisi korteris, mõnikord ka Luha, Treiberi ja Tulmini juures või vabas looduses, enamasti Kadrioru ümbruses.

Tegevuse raskuspunkt asenes referaatidel, mis käsitlevad eesti kirjandust, ühiskondlikke, ajaloolisi ja muid küsimusi. Ringi häälekandjaks oli põrandaalune ajakiri „Meie hää“, mille 1. number ilmus šapirograafile paljundatuna 29. septembril 1909. a. Umbes samal ajal lähenesid mõned „L. N.“ liikmed (Kleis, Allisson, Treiber) Tallinna tööliste mõningaile juhtivale tegelasile, kuid kultuuriküsimustes tekkis peagi vastolusid. Need olid veendunud, äärmised marksistid, kes eitasid igasugu koostööd kodanlike kihtidega. Koostöö võimalusi ei leitud isegi puhtkultuurilistel aladel, nagu näiteks „Estonia“ teatrimaja ehitamise toetamise küsimus. Umbes samal ajal tekkis „Lindanis“ kokkupuuteid Tallinna Aleksandri gümnaasiumi samalaadilise ringiga, milles juhtivat osa etendasid Julius Mark ja Albert Saaberik (Saareste). Esimene neist on praegu professor, teine dotsent Tartu ülikoolis.

Raskeks hoobiks „Lindanisale“ oli ringi tulihingelise juhi Artur Kleisi uppumine 17. juunil 1911. a. Piritajõe. Siiski jätkas ring järgnevatel aastail võrdlemisi elavat tegevust. Pikemate referaatide abil, mis sageli kestsid mitu koosolekut, käsitleti 19. sajandi tähtsamaid eesti kirjanikke, nagu Kreutzwald, Fählmann, Jannsen ja Jakobson. Süveneti Noor-Eesti liikumise ajalukku, jälgiti teatava püsivuse ja järjekindlusega eesti kirjanduse ilmuvaid uudisteoseid, arvustati kaasaegseid eesti kirjanikke, peatuti mitmesugustel maailmavaatelistel probleemidel jne.

1912. a. aprillis ja mais korraldas ring eesti keele kursuse eraviisil mag. J. Aaviku juures. 1913. a. kevadel otsustasid „L. N-i“ kuuluvad gümnaasiumi lõpetajad mitte osa võtta traditsioonilisest söömingust ja joomingust ühes õpetajatega, ostes selle asemel vastava rahasumma eest „Estonia“ teatrimaja osatähti.

„Lindanis“ häälekandjat „Meie hää“ ilmus kõigest kolm numbrit. Esimeses numbris tehakse kõvasti pilkenalja õpetajate kulul, kuid juba järgmises numbris jätab toimetuse selle välja, öeldes ajakirjal olevat tõsisemaid ja tähtsamaid ülesandeid.

Maailmasõja-aastate ebasoodsais oludes jäi ringi tegevus tunduvalt vaikseks. 1914. a. on välja antud käsikirjalist teostekogu „Lained“, mida kahjuks pole läinud korda muuseumi jaoks leida. Järgmisel aastal jäid „Lained II“ pooleli. Selles albumis, mille prof. Treiber on annetanud muuseumikogude juure, on eriti väärtuslikud vabadussõjas surnud kunstnik Luku illustratsioonid. Poolelijäänud albumist käib pika artiklina läbi P. T. (arvatavasti prof. P. Treiber) artikkel: „Friedebert Tuglas“ — arvustuslik katse. Arvatavasti ei ole Tuglas seda arvustust enda kohta veel lugenud.

„Lindanis“ lõpetas tegevuse 1917. a. vene revolutsiooni saabudes. Siis ei olnud enam vajadust rahvuslikkuse ja keele kaitseks põranda alla pugeda. Alles linna poeglaste humanitaargümnaasiumi 300 aasta juubeli puhul tuletati meele „Lindanis“ tegevust ja otsustati gümnaasiumi muuseumi juure asutada „L. N.“ osakond.

R. S.

„Corso“ kohvik

Vabadusplats 5

EKA majas (sissekäik S. Roosikrantsi tänavalt) telef: 449-30 ja 454-18

Avatud igapäev kl. 9 homm. kuni kl. 12

Muusika kella 5—11.30

PILJARD

MACE

Lippude defileerimine. Esiplaanil olümpia lipp.

VALGE PROLOOG

1932. A. OLÜMPIAMÄNGUDELE

Talvesportlaste suupäevad Lake Placidis olid spordimaailma tähelepanu keskuseks

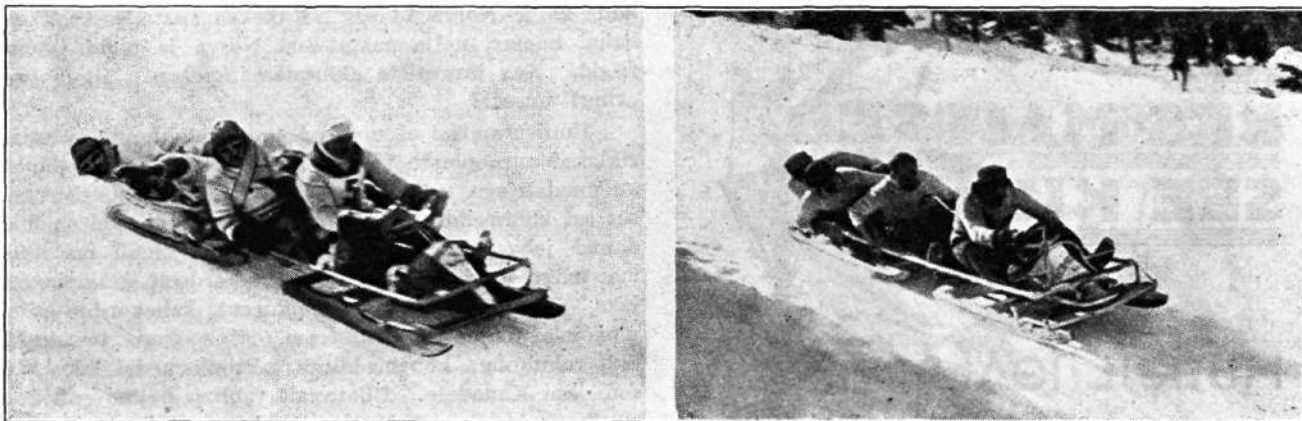
Vana Hellase olümpiamängud oma uuestisünnist saadik, mis teostus läinud sajandi viimseil aastakümneil, on muutunud tähtsaks teguriks rahvaste kultuurielus ja sellistena leidnud kõrge hinnangu kultuurrahvaste poolt. Aeg on toonud aga vanade greeklaste olümpiamängudesse palju muudatusi ja lisandusi, millest eriti mainitavad on talveolümpiamängud, mis korraldatakse lisaks tavalistele suvistele olümpiamängudele viimaste noorima haruna.

Algust tehti olümpia talvespordivõistlustega Antverpeni olümpiamängudel 1920. a., kuid tol korral olid kavas ainult jäähoki ja iluuisutamine. Puudusid kiiruisutamine, suusatamine, suusahüpped, kelgutamine (bobsleigh) ja curling, mis kõik esmakordselt võeti kavva 1924. a. talveolümpiamängudel Chamonix's. Kuna need esimeste ametlike talveolümpiamängudena 12 rahvuse osavõttel õnnestusid suurimal määral, kandis see me vilja ja teised talvemängud peeti juba 1928. a. St. Moritzis. Nii jõuti kolmandate talveolümpiamängudeni, mis peeti tänava veebruaris kaugel ookeani taga — Lake Placidis, mis asub Ühendriikide pinnal Kanada piiri läheduses.

Eesti esindus puudus tänavustel talveolümpiamängudel, kuigi Eesti lipp on lehvunud nii Chamonix's kui ka St. Moritzis. Kaheksa aasta eest oli parim Eesti kiiruisutaja Burmeister küll võistlejana üles antud, kuid

tegelikult teda vähese treeningu tõttu ei saadetud. Eesti lippu ja plakaati rahvuse nimega kandsid siis olümpiamängude pidulikul avamisel prantslased! Nelja aasta eest St. Moritzis olid osavõtjate seas meie mõlemad parimad kiiruisutajad Burmeister ja Mitt, kellest viimane alles tänavugi veel omandas Eesti meistri tiitli kiiruisutamises. Kummalgi polnud St. Moritzis suuremat edu — kumbki ei pääsnud 15.—16. kohast üksikül kiiruisutamismaadel ettepoole ja Eesti kui rahvus jäi punktideta. Kuna meil praegu aga puuduvad talvespordlased, kes suudaksid edukalt võistelda rahvusvahelises konkurentsis, ei lehvunud tänavuste talveolümpiamängude avamisel Lake Placidis eesti lippu, sest loomulikult praeguse olukorra juures ei olnud võimalik mõeldagi eestlaste saatmisele vaid demonstratsioonina kaugemale ookeani taha. Oleks aga seda siiski tehtud, siis oleks tulnud seda lugeda pillamiseks praegusel majanduslikult kitsikusrohkel ajal, sest Eesti osavõtt talveolümpiamängudest ei oleks suutnud mingil määral mõjutada rahvaste vahetõrje tagajärgede tabelis ega tuua muudatusi olümpiavõitjate nimestikus.

Palavlikult valmistusid aga talvesportlaste suurvõistlustele paljud teised rahvused, ja nende riikide arv, kes tegelikult võtsid osa Lake Placidi olümpiamängudest, ulatus 17-le. Tosin päevi oli siis Lake Placid — väike Ameerika mägilinnake — maailma tähele-

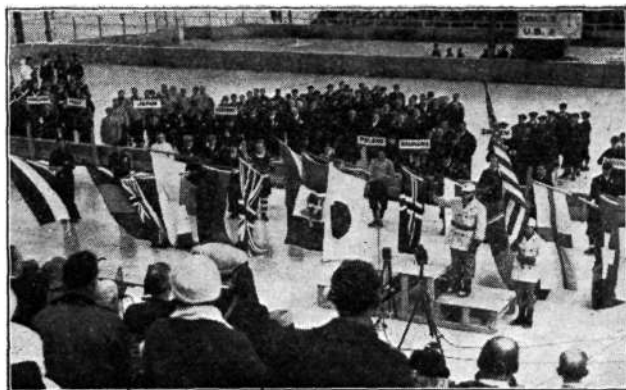

Kelgusõit mägedes.

panu keskpunktiks, kõikjale läksid sealt raadiosõnumid, telegrammid, telefonikõned, kirjad... kandes teateid võitudest ja kaotustest peeglisarnasel jääväljal ja lumistel mägestikuteedel, kus rühmasid suusatajad.

Jänkid kulutasid palju dollareid talveolümpiamängude ettevalmistamiseks, jäästaadioni, kelgutee ja suusahüppemäe ehitamiseks ja paljuks muuks. Kõik oli korras, kuid siis astus vahele ilmataat, ähvardades sulaga hoopis igasugused võimalused võistlemiseks hävitada. Viimsel hetkel, mil paistis juba peagu kevade tulemas, heitis „ilmameister“ siiski armu ja saadi alata ettenähtud korras. Avamine sündis kõigiti traditsioonidekohase tseremooniaga — rahvuslippudega eesotsas sammusid võistlejad jäästaadionile, löigates publikult ovatsioone. Avamiskõne pidas osariigi kuberner Roosevelt, avaldades kõnes soovi, et olümpiavõistluste ajal võiksid nagu vanal greeka ajalgi relvad puhata. Sellest eriti jaapanlasile sihitud noolest (tuletage meele Mandžuuria ja Šanghai sündmusi!) hoolimata kõlasid Jaapani meeskonnale ta defileerimisel sõbralikud ovatsioonid.

Eriti mõjuva ja ilusa mulje andis kõigile aga pidulik olümpiatootuse andmise akt. Fanfaaride helid kutsusid palvele, kuna „talveatleetide“ suure massi ees kobaras seisvad lipukandjad langetasid oma suured rahvuslipud ja läbi vaikuse kõlasid lõunanaba vallutaja admiral Byrdi sõnad, väljendades kõigi võistlejate ni-

Talveolümpiaadi avamine Lake Placid'is.

mel töötuse võistleda ausalt oma riikide ja spordi auks!

Pärast pidulikku avangut järgnesid talveolümpiamängudel kiiruisutamine ja jäähoki. Kiiruisutamisel seisid eurooplased raske ülesande ees, kuna esmakordselt talveolümpiamängudel kasutati seekord massistarti (seni võistlesid tavaliselt uisutajad paari viisi loosi läbi, kusjuures paremuse järjekorra määrajaiks olid saavutatud ajad). Kogemusi säärasest võistlusviisist omas ainult paljukordne olümpiavõitja Clas Thunberg, kes aga kaasa ei võistelnud. Enne võisteldi ajale, sageli uur pihus, nüüd aga mees mehe vastu, mis nõudis erisugust taktikat. Seda tundsid vaid ameeriklased ja nad triumfeerisid ka kodumaalaste juubelduse saatel kõigil neljal võistlusmaal, omandades neli kuldmedalit. Need jagunesid võrdselt dollariteriigi esindajaile Sheale ja Jaffeale — esimene võitis 500 ja 1500 meetrit, teine 5000 ja 10.000 meetrit. Vennasrahva Soome ainus esindaja Blomquist ei pääsnud üldse kohale, langedes eeljooksul välja. Lokkama löi kiiruisutamisel küünarnuki-taktika, millega näiteks Blomquist ühe jaapanlase poolt tõugatuna tõrjuti lõppspurdist lühimal võistlusmaal välja. Ainult norralased Evensen ja Ballangrud suutsid 500 ja 10.000 meetris tuua kodumaale hõbemedalid ja seega edukalt esindada Euroopat. Teised hõbe- ja pronksmedalid (teised ja kolmandad kohad) langesid kõik kanadalasile ja jänkidele. Kiiruisutamises omandasid rahvastest punkte kõige enam (57) Ühendriigid Kanada 29 ja Norra 14 ees. Kaheksa aasta eest oli esikohal Soome, nelja aasta eest Norra ja nüüd Ühendriigid. Kas järgmiste olümpiamängudega algab see „ring“ uuesti?

Iluuisutamisel ei suutnud aga võiduhimulised ameeriklased eurooplaste vastu palju — kõik kolm esikohta kuldmedalitega tulid Euroopasse. Meeste iluuisutamises sai kuldmedali austerlane Schäfer, kes seda on ihaldanud juba kaua. Ta on korduvalt olnud maailma-meistriks, kuid seekord sai esmakordselt olümpiavõitjaks. Tema kardetavaim konkurent, kahekordne olümpiavõitja rootslane Grafström, jäi seekord teiseks ja pidi rahulduma hõbemedaliga. Pronksmedal läks Wilsoni läbi Kanadale. Üllatavalt tublina näitas end Soome iluuisutusmeister Markus Nikkanen, tulles neljandale kohale.

**ETK
WEIN**

**KES MAITSEB
SEE KIIDAB**

MÚÚGÍL ÍGALPOOL

Saarinen, Soome kindel mees 50 klm. suusatamises.

Võitmatuks osutus naiste iluuisutamises norralanna Sonja Henie, kes sai seekord kolmandakordseks olümpiavõitjaks. Temaga ei saadud kõrvutada ühtki teist võistlejat, sest ta on oma stiili ja programmi looja, kuna teised kõik teda rohkemal või vähemal määral ainult järelle aimavad. Hõbemedal naiste iluuisutamises langes teatavasti Austriale Fritzi Burgeri läbi ja pronksmedal prl. Winsonile (Kanada). Ei saa jätta mainimata, et tänapäeva iluuisutamine kaldub sportlikust põhimõttest ikka enam kaugemale, kuna pearõhk on pandud varietee iseloomuga jääballetile, mis rõhutab peamiselt tantsugörlilisi effekte. Tehniliselt on maa lma parimad naisiluuisutajad peagu meestega ühel tasemel, kuid nad on palju suurema liigutuste sulavuse ja harmooniaga, mille mõju tõstavad veelgi kirjud kostüümid ja sale joon.

Esmakordselt startisid naiste iluuisutamises noored inglannad, kellest mõni vaevalt 11 aastat vana! Kahtluseta tõusis paljudel küsimus, miks lasti lapsi võistleva, kuna nad kaugeltki ei suutnud teistega võistelda. Vastus küsimusele oli aga kaunis lihtne: lihtsalt seepärast, et sääraseid väikesed tütarlapsed olid suureks tõmbenumbriks publikule! Paljud kuulsad spordiajakirjanikud, kes vaatlesid tänavusi talveolümpiamänge tervikuna, leidsid, et sääraseid „tõmbenumbrite“ ja paljude muude kõrvaliste asjaolude läbi oli ameeriklaste poolt kõige ehtsam ja õigem talvesport — suusatamine — tõrjutud täiesti tahaplaanile. Pearõhk pandi neile aladele, kus jänkid juubeldasid suurvõite, ja igasuguseile „tõmbenumbritele“ — görlide kiirusutamisdemonstratsioonidele ja paljule muule. Neist aladest, kus eu-

rooplased olid võidukad, Ameerika ajalehed peagu vaiksivad!

Märkimata jäi ülalpool prantslaste kuldmedal paaris-iluuisutamises, milles tuli võitjaks abielupaar Brunet. Hõbemedali omandas Ühendriikide paar prl. Loughran-Badger, kuna pronksmedal jäi Ungarile prl. Rotteri-Szollasi läbi.

Põhjamaade päevadeks Lake Placidis kujunesid suusatamisvõistlused, kus otsustajaiks olid ainult rootslased, norralased ja soomlased, kuna teised rahvused — alates Kanadaga ja lõpetades Jaapaniga — mängisid vaid statistide osa. Ka põhjamaalaste endi vahel ei jäänud üllatused tulemata. 18 kilomeetri suusatamises, mida loeti norralaste spetsiaaldistantsiks, saavutas Rootsi Utterströmi ja Wickströmi läbi kaksikvõidu ja kuld- ja hõbemedalid! Järgmised kaks kohta langesid meie vennasrahvale Soomele Saarise ja M. Lappalaise läbi, kuna Norra parimad, Rudstatuen ja eelmine olümpiavõitja Gröttumsbraaten, jäid 5-daks ja 6-daks.

Kombineeritud suusatamises ühes suusahüpetega jäi Norra hegemoonia täiel määral — 5 esimese kohaga maksma. Kuldmedal läks Gröttumsbraatenile, hõbe — Stenenile ja pronks — Vinjarengenile. Kõik kolm medalit langesid Norrale ka suusahüpetes, kus parimaiks olid Birger, Ruud, Beck ja Wahlberg. Suurima hüppe — 71 meetrit! — sooritas norralane Beck, kuid teine hüpe oli tal ainult 63,5 m. Ruud hüppas esimesel korral 66,5 m ja teisel hüppel 69 meetrit.

Võistlus 50 km suusatamises, n. ö. suusamaratonis, mis suusatamisvõistlustel oli raskeimaks alaks, andis norralaste ja rootslaste suureks üllatuseks kaksik-võidu Soomele, kuldmedali omandas Veli Saarinen ja hõbemedali Liikkanen, kuna kolm järgmist kohta läksid norralasile eesotsas Rudstatueniga. Rootsi favoriit Utterström saabus alles kuundana! Soomlane Saarinen

Noor kunstisutaja võlub Lake Placidi publikut.

Sõjaaegne merejõudude ülemjuhataja adm. J. Pitka, kes sai neil päevil 60. aastaseks, koos abikaasaga.

kuld- ja pronksmedaliga osutus tänavustel olümpiamängudel parimaks suusatajaks ja võib öelda isegi tänavuseks suusakuningaks. Utterströmi kaotust ei ole rootslased veel seni suutnud seedida ja Torsten Tegner peab senisteks suusakuningaiks ainult norralasi Bergendahli ja Thorleif Haugi ning rootslast Utterströmi, lubades Saariist alles siis „suusakuninga“ troonile, kui ta võidab ka Holmenkolleni suurvõistlustel. Veli Saariisele aga, kes tõi Soomele talveolümpiamängude suurvõidu kodumaa rahvusspordi alal, annetasid Ameerikas elutsevad soomlased kulduuri.

Kui põhja- eurooplased triumfeerisid oma rah-

vusspordis — suusatamises, siis kanadlased saavutasid esikoha jäähokis. Saksa ja Poola meeskonnad ei suutnud sel alal ameeriklasi arusaadavalt ületada ja peavõistlejaks olid Kanada ja Ühendriigid. Kanada, kes oli välja pannud nõrga meeskonna, pääsis vaevu esikohale. Esimesel mängul lõi ta Ühendriike alles lisaajal napilt 2:1 ja teine mäng jäi viiki! Arvult said kanadlased vaatamata oma ainsale esikohale talveolümpiamängudel, muidugi jäähokis, siiski kõige enam kuldmedaleid — sest neid anti igale mängijale! Kolmandale kohale tuli Saksa, võites Poola kahekordselt.

Curlingist ei ole midagi märkida, kuna see on kuidagi sattunud kavasse, võib arvata, et isegi eksikombel, sest võistlusspordiga sel jääkeeglimängul, kus mängijad luudadega veereva graniitketta ees teed puhastavad, palju tegemist ei ole. Kõige enam oli Lake Placidis aga pealtvaatajaid kelgutamisel, sel hulljulgete spordil. Viimsel võistluspäeval loeti jälgijate päid üle 25.000-le ulatuvaks! See on ka mõistetav, sest ei ole teist spordiala, mis kelgutamisele (bobslihvõistlused) sarnanevalt pakuks publikule närvidepinget suurimast suurimal määral. Lake-Placidis oli kelgumägi 2350 meetri pikkune ja sellest vuhisesid alla kahe-mehe- ja nelja-mehe-kegud keskmiselt kahe minuti jooksul. Seega jäeti minutiga seljataha kaugelt üle kilomeetri maad, saavutades 70-km tunnikiiiruse. Pöörane kiirus, mis võib peale pealtvaatajate ka sõitjaid endid, nõuab suurt närvipinget ja julgust, sest roolimehe vähimigi viga või hiline mine käänakul võib lõppeda meeskonnale väga kurvalt. Ka Lake-Placidis ei jäänud õnnetused tulemata, kuigi need löpsid õnneks ainult luumurretega. Kelgutamisel osutasid võidukaiks ameeriklased, omandades kaks kuldmedalit. Võitja 4-mehe-keglu keskmine aeg oli 2350 m kohta 1 min. 58,4 sek., mis teeb välja tunnikiiiruse 71,64 km. Seega jättis võitja sekundiga

keskmiselt seljataha peagu 20 meetrit. Juba selle kiiruse ettekujutamine ajab võbinad kehale! Võiduvaimustus ja kiiruse läbi tekitatud joovastus mõjutab kelgumeeskondi aga seevõrd, et nad hoolivad väga vähe suurest kiirusest tingitud hädaohtudest, kuigi mõnigi kord sõit näib peagu kujunevat mänguks elule või surmale...

Tänavused talveolümpiamängud ja -päevad täis võistluspinget on möödas. Need olid „valgeks proloogiks“ suvel Kalifornia paradiislikus kliimas — Los Angelesis — peeta vaile modernaja kümnendaile olümpiamängudele. Alanud on kõikjal jällegi palavlik ettevalmistumine ning viie kuu möödudes elab maailm jällegi olümpiamängude tähe all.

ÜLDSÜNDMUSED

JA ORGANISATSIOONID MAAL

J. TSOPP

Tavaliselt maaringkonnas on aktiivseid seltkonnategelasi vähem kui seda nõuab tegelik tööpõld organiseeritud keskuses. Kuna aga kohapealsed vajadused põhjustavad väga mitmeid ja erisihilisi organisatsioone, siis on loomulik, et kõigisse ühinguisse ja seltsidesse ei jatku küllaldaselt määralt tegelasi. Harilik nähtus ja üldtuntud fakt on, et ühed ja samad aktiivsemad tegelased on peagu kõigi kohapealsete organisatsioonide liikmed. Maal ei ole tihtigi võimalust küsida, millisesse organisatsiooni peaksin astuma vastavalt oma huvipiirkonnale ja kogemustele, vaid siin teatakse ainult, et on tarvis kaasa töötada igal pool. Puhtatüübilit haridusseltsi, kaitseliidu, tuletõrje jne. tegelast leiame maal võrdlemisi vähe, nende asemel aga kohatame suure enamiku sääraseid, kellede seltskondlik tegevus on mitmesuunaline ehk nii ütelda hulknurkne.

Siinkohal jätame aga kõrvale sääraseid küsimused nagu seda on niisuguses seltskonnategevuses jõudude killustamine, poolik andumus oma tööle, kindlasuunaliste tegevuspiirjoonte tõmbamine jne. jne. Allpool vaatleme ainult üht osa maaorganisatsioonide tegevusest, nimelt: seltskondliku tegevuse sisu ja vormi sääraseil silmapilkudel, millal kõigilt organisatsioonidelt on oodata üheaegset ja ühesihilist tegutsemist.

Võtame näiteks sellised tähtpäevad ja sündmused, mida pühitseme üleriiklikult. Muude hulgas nimetame siin vabariigi aastapäeva, jüriööd, 1. dets. jne., siis mõne auväärse poliitiku, avaliku tegelase, teadusmehe surma jne. Sääraseid momente pühitsevad kaasa peagu kõik organisatsioonid nii kuidas lubavad kohapealsed olud: paraadide, rongkäikude, aktuste, pidude, kõneõhtute, jumalateenistuste jne. korraldamisega. Peale nende on muidugi veel kohaliku iseloomuga sündmused ja tähtpäevad.

Loomulikult säärase momentide pidulikuma allakriipsutamise oma raskuspunktiga lasub tihti kohapealsete organisatsioonide õlgadel. Nende kohuseks on teatud sündmusele või päevale vastava jume andmine, laiema hulkades sellekohase propaganda korraldamine, meelsuse mõjutamine jne.

Kuidas teevad seda aga kohapealsed organisatsioonid? Kuidas sünnib see maal üldiselt?

Võib arvata, et siin ei ole mitmeharalisi vastuseid. Kui on meil kavas jüriöö pühitsemine, siis tulevad välja kõik kohalikud seltsid ja ühingud (või ka üksikud neist), toovad kaasa oma välismärgid, orkestrid ja kõnemehed ja edasi läheb juba nii, nagu see kuski on ette nähtud ja nähakse. Või võtame vabariigi aastapäeva. Siis tuleb välja tuletõrje, tuleb kaitseliit ja kodukaitse ja veel teisigi organisatsioone, et ühiselt riigihümni helides ja paraadimarsi saatel rõhutada päeva

suurt mõtet ja tähtsust. Pärast paraadi aga kogune-takse aktustele, jumalateenistustele ja muudele selle-sarnastele pidulikele koosviibimistele. See tähendab: kõik organisatsioonid üheskoos, ühisel jõul ja nõul, ühise eesmärgiga.

Niimoodi pühitseda ja mälestada tähtpäevi ja sündmusi — on meie arvates täiesti õige ja loomulik. Ja tegelikult on see vastavate eelsammude juures ka alati läbiviidav, seda enam, et mitme õlgadel raskus on kergemini kantav.

Kuid sageli näeme aga säära-stel juhtumisel hoopis teissugust pilti. Väga mitmel pool üksikud kohapealsed organisatsioonid püüavad omandada litsentse teatud sündmuste ja päevade pühitsemiseks ja mälestamiseks. Eeskuju ja ergutuse mõttes on see ju hea, eriti veel siis, kui teised seltsid ilmutavad nõrka elujõudu ja hoogu. Aga tihti, olles kord võtnud algatuse enda kätte ja omades ühtlasi teiste organisatsioonide suhtes mõningaid paremusi (oma maja, oma orkester jne.), sääraseid „iseprivileegeritud“ organisatsioonid ei näe heameelega, et ka teised seltsid mõnest avalikust sündmusest osa võtavad, ja püüavad neid koguni eemale tõrjuda ja neist mööda minna.

Näiteks suri mõne aja eest kuski üks tuntud, autoriteetne ja väga energiline töömees, kes ühtaegu kuulus kaitseliidu, tuletõrje ja teatud erialaliste organisatsioonide juhtivasse koosseisu, olles igal pool ühtviisi tegev ja teretulnud. Ärasaatmise- ja matusetalituse juures pidi aga peagu kerkima sekelduste ja teravuste äike lihtsalt seetõttu, et üks organisatsioon (muuseas — mitte kaitseliit) püüdis enesele hankida kogu tseremoniaali lõviosa ja teised organisatsioonid asetada pealtvaatajate seisukorda.

Meie arvates on säärane tegevus täiesti ekslik.

Iseloomustavat ja väga mitmel pool levinud olukorda selgitab järgmine näide. X vallas järjekindlalt iga vabariigi aastapäeva puhul korraldas peo tuletõrje. Kui aga kaitseliidu üksus koos kodukaitsega arusaadavalt põhjusil avaldas soovi seda päeva pühitseda aktuse ja oma õhtuse peoga (mistõttu tuletõrjel oleks tulnud peost loobuda), siis leidsid tuletõrje tegelased selle olevat täielise lubamatu väärsammu. Kui aga kaitseliit lõppeks kodurahu mõttes loobus aktusest ja peost ja tuletõrjele vabariigi aastapäeva pühitsemiseks pakkus oma võimalikku kaasabi, siis ei võetud seda vastu.

Peame selle kohta eriti tähendama, et ka säärane vaade ja talitusviis ei ole õige.

Kolmas näide on kujukas omamoodi. Ühes alevis igal vabariigi aastapäeval korraldavad tuletõrje ja kaitseliit ühise paraadi. Kumbki organisatsioon toob

Uus vabariigi valitsus

JAAN TEEMANT,
riigivanem.

JAAN TÕNISSON,
välisminister.

oma liikmeid võimalikult suurel arvul välja, vähemalt püüab seda teha. Kuid suur osa kaitseliitlasi kuulub ka tuletõrjesse. Nüüd tekib küsimus: kas peab vabariigi aastapäeva paraadile tulema kaitseliitlasena või tuletõrjajana? Kui minna kaitseliitlasena, jäävad tuletõrje read hõredaks, minna aga tuletõrje mundris — hõreneb malevlaste rivi. Kohapeal, vastavate tegelaste erilisel hoolet ja mitmeil teistel põhjustel, on asi seni kujunenud nii, et kaitseliitlased selle päeva paraadist võtavad osa tuletõrjajatena.

Me loeme ka sellise vaate ekslikuks.

Kui kohapeal asub mitu teovõimsat organisatsiooni ja kui ühed ja samad tegelased ühtaegu kuuluvad mitmesse ühingusse, siis arvame, et säärase hulknurkse tegevuse ringistamine või ümarikuks kujundamine eel-pool nimetatud juhtumel peab jälgima kindlaid põhimõtteid. Üldiste tähtpäevade ja teiste sündmuste pidulikul pühitsemisel ja mälestamisel on samuti oma nõuded ja vormid kui igal teiselgi avalikul sammul. Need põhimõtted oleksid:

Kõik kohapealsed organisatsioonid astuvad välja ühiselt varem kokkulepitud ja kindlaks määratud kava kohaselt, kusjuures päevakava raskus on jaotatud proportsionaalselt kõigi osavõtjate olgadele.

Kui tähtpäeva või sündmuse iseloom nõuab kõigi organisatsioonide võrdset osavõttu ja kui neil

on palju ühiseid liikmeid — siis peavad vastavad juhatused omavahel ära jaotama ja määrama, millise organisatsiooni nime all üks ja teine liige välja tuleb.

Kui üks organisatsioon on võtnud mõne tähtpäeva pühitsemise korralduse enda kätte, siis teised organisatsioonid aitavad igati kaasa.

Vabariigi aastapäeva ja teiste riikliku tähendusega seotud pühade ja sündmuste peoperemees on arusaadavalt põhjustel kaitseliit koos kodukaitsega, kusjuures tuletõrjesse jne. kuuluvad malevlased peavad sääraseil kordadel tingimata esinema kaitseliitlastena; erandid oleksid siin mõeldavad ainult harvadel üksikjuhtumel.

Nendel alustel on võimalik ja tarviline maa-organisatsioonidel koordineerida oma tegevuse ja ülesannete avalikku osa, kusjuures mitmesugused arusaamatused leiavad lihtsa ja selge lahenduse. Peab tähendama, et väga mitmel pool nimetatud põhimõtete teostamine on mitte üksi loonud organisatsioonide vahel kindlad sidemed, vaid ka suurel määral aidanud tõsta organisatsioonide autoriteeti. Ja loomulik, et sellises olukorras ettevõetud avalik väljaastumine, tähtpäeva pühitsemine jne. pakub pealtvaatajaskonnale ja tegelasile endile suuremat ja tõsisemat pidulikkust, meeleolu ülevust ja sügavamast kaasaelamist.

Uus vabariigi valitsus

*JAAH HÜNERSON,
haridus- ja sotsiaalminister.*

*AUGUST KEREM,
kaitseminister.*

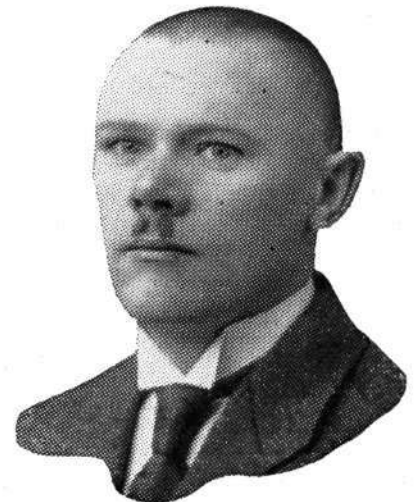
*ADO ANDERKOPP,
kohtu- ja siseminister.*

*JAAH RAUDSEPP,
teedeminister.*

*OSKAR KÖSTER,
põllutööminister.*

*OSKAR SUURSÕOT,
majandusminister.*

Haavatud sõdurite saabumine Tokiosse.

JAAPANI SÕJAVÄGI

inglise professori hinnangul

Praegu jälgib kogu maailm põnevusega Kauge Ida sündmusi, kus jaapanlased nii Mandžuurias kui ka Šanghais mitmekordselt ülejõus olevaid hiina väeosi kas hävitavad või sunnivad taanduma. Me teame, et jaapani sõjaväe jõud seisab teatud määral tema heas organisatsioonis, heas väljaõppes ja kõige modernsemas tehnilises varustuses. Kuid milline on tema seesmine, tema hingeline ilme? Sellest andis neil päevil „Daily Heraldis“ huvitava pildi dr. Neville Whymant, kes kaemat aega on töötanud õppejõuna ühes jaapani ülikoolis.

Jaapani sõjavägi, kirjutab nimetatud inglise professor, on mõningais suhteis kogu maailma parimaid, kuid tal on siiski ka oma puudusi. Hiinlaste ja venelaste vastu on ta alati võidelnud edukalt, aga väga küsitav on, kuidas näeks ta välja kohtumisel mõne esmajärgulise suurriigi sõjaväega?

Jaapani sõjavägi on korraldatud saksa sõjaväe eeskujul, ja vaevalt oleks ta olnudki kujuteldav organiseerituna mõne teise sõjaväe ilme järgi, sest jaapani sõduris, kui ta kasarmu õues oma harjutusi teeb või kui ta lahinguväljal läheb vastu kindlale surmale, on midagi otse ebainimlikult mehhaanilist.

Täiuslikult väljadrillitud automaadid, intensiivselt treeneeritud robotid.

See sõjavägi võib halastamatu ja masinliku täpsusega purustada oma vastase, aga kui ta peaks sattuma vastastikku strateegiaga ja kavalusega, siis võiks see hea omadus osutada talle isegi väga kahjulikuks.

Hiljuti saanud dr. Whymant Jaapanis koha, mis viinud ta eriliselt ligidasse kontakti ohvitseridega. Nendega vahetanud ta sageli oma sõjamälestusi.

„Kord seletasin ma neile,“ kirjutab ta, „kuidas meie Prantsusmaal olime tänulikud, kui meie pataljon rindel ära vahetati ja meile anti võimalus tagapoole puhkusele minna. Nägin, et minu jaapanlasist sõbrad sellest kuidagi ei suutnud aru saada. Tõmbuda rindelt tagasi, minna otsima puhkust ja mugavusi, kuna vaenlane veel pole hävitatud — see oli neile midagi otse uskumatut. Nemad minu asemel oleksid tungivalt nõudnud, et neid jäetaks liinile.“

Meie, eurooplased, vaatame võitlemisele kui vastu-meelsele kohustusele. Jaapanlaste juures on see teisiti. Sõda on neile aupaistuslikumaid toiminguid ja lahinguväljal suremine — maapealse elu ilusaim lõpp.

Selle tõekspidamise taga seisab šinto usk, mis on jaapani versioon hiinlaste esivanemate jumaldamisest.

Jaapanlased usuvad, et nende esivanemate vaimud hõljuvad nende ümber ja aitavad neid otseselt kõigis

Hiinlaste mortiid, moodsaim lähimaakahur kaevikusõjas.

nende toiminguis. Eriti kindlad on nad sellele lahinguväljal, kus nende esivanemad müriaadides kogunevad neid abistama ja igäihe ülalpidamist jälgivad suurima tähelepanuga.

Kui keegi lahingus end halvasti ülal peab, siis mõistavad tema ümber hõljuvad vaimud ta selle eest hukka. Pöörata vaenlasele selg ja joosta ära, see oleks niivõrd põlgust vääriv teguviis, et jooksiku oma sõbrad ta samas kohe maha laseksid. Karistuseks läheks tema hing järgnevas inkarnatsioonis mingi roomaja või mingi kahjuliku putuka sisse.

Teisest küljest aga, kui sõdur sureb võitluses, siis läheb ta otsemat teed šinto taevasse, öitsvasse Valhallasse, kus on küllaldaselt süüa ja juua ja kus on võimalik lahutada meelt sõdimisega. Täpselt äraseletatuna tähendab šinto „Jumalate teed“, mis on kergesti arusaadav, kui meelestada, et jaapanlased usuvad oma jumalikku päritolusse ja et nad seepärast ajajooksul peavad kogu maailma valitsejaks tõusma.

Fudžijama, 12.000 jala kõrgune vulkaan ja ainus suur ese selles miniatuurajas riigis, on koht, millest usutakse, et jumalad seal astusid esmakordselt maa peale. Nende jumalate otsesteks järeltulijaks on tänapäeva jaapanlased.

See legend on kristalliseerunud niivõrd fanaatiliseks usuks, et jaapanlaste natsionalism on kaugelt tugevam kui ükski teine maailmas.

Rahvuslikku suurusmaaniat hoitakse alati kogu ühiskonna silmade ees, ja sellest on jaapanlaste ilme sügavasti mõjutatud.

Kuna jaapanlaste rass on taevalise päritoluga, siis näiteks nõuab ühelt jaapanlaselt võetud elu lunastamist mitme võõramaalase eluga. See pole mitte ainult teooria, vaid kindel põhimõte teotsemisel, eriti sõja ajal.

Jaapan kui jumalate asukoht on püha maa. Armastus selle maa vastu annab jaapanlasile võitlemiseks üsna kirjeldamatut vaimustust ja jõudu.

Kujutelgem nüüd sõjaväge, mis on imbunud läbi sellisest patriotismist, millest lääne mõistus vaevalt aru suudab saada ja mis füüsiliselt kui ka vaimselt on niivõrd karastatud, et isegi graniidi temaga võrreldes võime lugeda käsnepehmeks.

Kujutelgem üht valitud osa inimestest, kes on tulnud rahva keskelt, kus, naised välja arvatud, ei tunta mingeid närvide rikkeid ja kus kirurgilisi operatsioone sagedasti tehakse täiesti ilma narkoosita.

See on jaapani sõjavägi. Ta sarnaneb rohkem H. G. Wells'ilt kirjeldatud marslasile kui inimolevuste kogule. Jaapani sõdurid võivad saata korda tegusid, milliseid ühestki teisest rahvusest sõdurid ei suuda. Nad võivad võidelda ja ikka edasi võidelda, ka kõige raskemais tingimuses. Nad võivad välikahuri padrunkambrisse kinnijäänud laengu käsitsi sealt välja puurida; nad võivad kaevada miinigallereid seal, kus see silmanähtavalt on seotud surmaohuga, ja katta miinid mulla asemel omaeneste elavate kehadega.

Vene-Jaapani sõjas kasutasid jaapanlased lemmikvõttena lainelist rünnakkorda; oma eellaine lasksid

Hiinlased randuvad Wuusungis madalapõhjalistes jõelaevades lahinguliinile.

nad hävitada kas või viimse meheni, et sellega järgnevaile võimaldada rünnaku eduka lõpuleviimise.

Sagedasti valiti selliste eellainete tarvis mõningate süütegude eest karistatuid või areteeritud, ja neile öeldi, et nad lähevad kindlale mahatapmisele. Iialgi ei tulnud kuuldavale mingeid vasturääkimisi.

Kuid jaapani sõjaväel on ka oma teine külg, mis samuti väärrib vaatlemist. Pimeda patriotismi, fanaatilise julguse ja järelemõtlematult oma eesmärgile püüdmise kõrval näeme seal ka mingit paindumatust, mingit robotlikku kujutelmisvõime puudumist, mis ta, ootamatuse elemendiga kokkupuutumisel, muudab otse kahtlase väärtusega jõuks.

Jaapanis sünnib kõik kindlate määruste järgi. Formaalsus ja täpsus on jaapanlaste juures kuningad. Kõige kulunumaid lauseid on ikka: „See on määruste vastane.“

1923. aastal, ühel laupäeval keskpäeval, tabas Yokohamat ja Tokiot raske maavärisemine, mis hävitas suure osa mõlemast linnast. Tuhandeid lamas rusude all surnutena või surijatena. Arstid ja päästesalgad töötasid nagu sipelgad varemete vahel. Samal ajal jatkas aga kolm jalaväepataljoni kasarmu õues määrustikus ettenähtud harjutusi.

Viimaks palus üks arst kohalikku väeülemat, et ta lubaks oma mehi abiks päästetöödele. Ohvitser oli ülalatatud ja tähendas, et talle endale ei olewat see mõttesegi tulnud. Kuna meeste päästetöödele saatmine oli määrustevastane, siis lubas ta telefoneerida Tokiosse ja küsida sealt selleks eriluba.

Enam kui 24 tundi jandas väeülem maavärisemisest rikutud telefonisüsteemiga, kuna mehed harilikus korras jätkasid oma õppetööd, nagu poleks juhtunud midagi ebaharilikku. Kuid ometi oli mõnedel meestel maetud rusude alla ka omaeneste lähemaid sugulasi.

Pühapäeva õhtupoolikul õnnestus ohvitseril viimaks saada ühendus Tokioga, kust talle ka küsitud luba anti.

Kujutelmisvõime puudumine, kohandumisvõime puudumine, — need on defektid, mis jaapanlasile tõsisel sõjas võivad saada saatuslikuks.

Juhid omavad taltsutamatu energia ja suhtuvad

Hiina sõdurid jaapanlaste vastu esiisade relvadega — kõvermõõkadega — varustatult.

oma ülesandesse sakslaste põhjalikkusega, kuid nende mõtlemises on hoopis vähe painduvust. Sõdurid omavad meie arusaamisi ületava julguse ja üliinimliku vastupanujõu, kuid algatusvõime on neil hoopis väike.

„Mis juhtuks, kui selline jõud satuks korraka teise Ypres'i või Passchendaele'i lahingusse?“ küsib dr. Whyment.

„Raske on öelda,“ tähendab ta edasi: „Hiina ja Vene sõdu ei saa lugeda küllaldasteks katseteks. Kus on tegemist pommidega, gaasidega, tankidega ja teiste praegusaja sõjakoleedustega, seal võitlevad jaapani väed kindlasti kuni viimse meheni.“

Kuid nad võivad sagedasti kaotada pea ja teha suuri rumalusi. Raskus ei seisa sugugi selles, et asetada neid silm silma vastu tähendatud koleedustega, vaid pigemini just selles, et hoida üksusi tagasi lühinägeliste ja fanaatiliste hulljulguse aktidega teostamast enesetapmist.“

Kui Kauge Ida sündmused senises tempos edasi arenevad, siis pole võimatu, et dr. Whymentilt kirjeldatud „robotite sõjaväel“ tuleb sooritada ka tõsisem katse võitluses mõne „esmajärgulise suurriigi sõjaväe“ vastu.

Joter.

SUUSK-JALGRATTUR TALVEOLUDES

Jalavägi on „la reine de la bataille“ — lahinguväljade kuninganna, nagu seda ilmekalt iseloomustavad prantslased. Kuid jalaväe tegevus igakülgselt ei ole võimalik teda abistavate väelükkideta. Jalavägi näiteks ei suuda hankida enesele tarvilisi luureandmeid küllaldaselt kiiresti, ta liikuvus on väike. Ses suunas rakendatakse jalaväge abistama lenn vägi ja kerged ning kiiresti liikuvad väeüksused, nagu ratsavägi ja suusk-jalgratturid.

Et suusk-jalgrattur-üksused on odavamad, kergemini komplekteeritavad ja normaalseis talveoludes ka võimsamad tegutsema kui ratsavägi, siis mõnedes riikides osaliselt on mindud üle ratsaväelt suusk-jalgrattureile.

Ootamatust ja sellele järgnevat edu saavutatakse tavaliselt kiirusega. Suusk-jalgratturi tähtsaimad lahingumadusi on kiirus. Talveoludes aitab ootamatust saavutada suuskurite tegutsemisvõimalus välispool teid raskeimaiski lumetingimuses.

Paarinädalase individuaalse väljaõppe järele suuskurid on omandanud teadmisi suuskade materjaalosa, hoidmise ja suusatamisvõtete alal niivõrd, et võivad alata kollektiivsed õppused. Tähtsaimad ja raskeimad sel alal on rännakud. Meie talveilmastik on sageli üpris tujukas, kujukaks näiteks võiks olla käesolev talv, milline suurte sulailmade tõttu ajutiseks katkestab täieliselt suuskurite tegevuse. Peamiselt olenebki lumepinnast ja -kihist liikumise võimalikkus ja kiirus, tehes ka kõikuvaks seega rännakute pikkuse.

Esimene värske lumi talve algusel ei ole kohane suusatamiseks, alles tuulte ja sulailmade tõttu lumekiht tiheneb ja südataalveks moodustab ideaalse suusalu. Sulailmale järgnenud külm katab lumepinna jäämassi taolise koorega, mis suusatamiseks on küll võrdlemisi soodus, kuid suuskadele ja saapaile mõjub liig kulutavalt. Alles järgnev kerge lumesadu muudab sellasel juhtumil lumepinna suusatamiseks eriti soodsaks. Peale lumepinna mõjuvad tunduvalt ilmastik, maastik, rännakrivistus ja materjaalosa ja riietus rännaku kiirusele ja pikkusele. Vastu tuult, eriti tuisuse ilmaga, ei ole kuigi soodus liikuda. Öösel on jälle raskendatud orienteerumine ja tuleb esile palju ettenägematu peatusi. Vastavalt temperatuurile on tarviline enne rännakut suuski määrada, kuid tuleb ettenägelikult rännakule võtta kaasa kõik võimalikud määrded, neid tükikestena või karpidesse pakituna taskuis kanda. Rännakuks on soovitatav määrada suuski murdmaamäärdega. Kui rännak peab sündima varjatult, siis tuleb liikuda mööda metsi ja varjatud alasid, kuigi see mõjub kiirusele takistavalt. Kuid tavaliselt liigutakse ühest punktist teise võimalikult sirgjooneliselt asimuudi järele, et vältida asjatuid kõverusi, mis väsitavad meeskonda ja mõjuvad meeleolule halvasti. Soodsais tingimuses rännakrivistusena eksisteerib kolonn kahe kaupa, halvemal juhtumil kolonn ühena. Distant sõitjate vahel — kaks suusapikkust,

intervall — üks suusapikkus. Sõidul mägedest alla, takistustest üleminekul, metsas ja öösi intervallid ja distantid sõidul võivad samuti muutuda nagu üldine rivi-kordki ajutiseks. Rännaku hõlbustamiseks moodustatakse paremaid suuskureist teeladujate meeskond, kes paari tunni tee ees sõidavad ja suusajäljed sisse ajavad. Tuisuse ilmaga ei või teeladujaid liig ette saata, sest jäljed tuisuvad kiiresti kinni. Teeladujaile pannakse ka harilikult taretajate — puhkuse ja ööbimiskorterite muretsejate — kohused. Teeladujaid vahetatakse puhkeajaga. Suuskur-kolonna liikumiskiirust reguleeritakse meeskonna üldise võime kohaselt.

Suusatüüpidest suuskurile kohaseim on murdmaasuusk, kombineeritud Pietise sidemega. Tähenatud sidet võib kasutada iga saapaga — tarviline on vaid kanna külge kinnitada vastav plekk. Tema heaks omaduseks on võrdlemisi kiire allapanek ja peagu silmapilkne suuskade alt võtmise võimalus. Sel on aga lahingutegevusel küllaltki mõõduandev tähendus. Järgneb Siukola side, mis nõuab spetsiaalsaabast, ja Huitfeldi side, mille halvaks omaduseks on liig pikaldane suuskade mahavõtmine.

Harilik kaitseväge ja kaitseliidu riietus ei ole suusatamiseks kaugeltki otstarbekohane. Suuskurosad kasutavad võrdlemisi laia, paljude taskutega ja madala kraega suusakuube, mille all kantakse sooja pesu ja kamponit. Püksid on laiad, mitte kalifeed, saapad võrdlemisi avarad või spetsiaalsaapad, kindad nahast või puldamiriidest labakud. Peakatteks on soovitatav nokaga, allalastavate karusnahksete kõrva- ja kuklappidega müts.

Tagavarana rännakule võetakse kaasa suuski, sidemeid ja nende osi, tööriistu, jootmislampe suuskade määrimiseks, laternaid ja küünlaid öökorterite valgustamiseks. Kõik see varustus ühes toidumoonas, sineelite ja ranitsatega veetakse vooris, mis on kaasas igal pikemal rännakul. Voor liigub tavaliselt lahus suuskurite kolonnist. Püssid ja laskemoon on suuskureil kaasas, samuti veetakse kaasa meeskonna jõul kerged kuulipildujad ja laskemoon eriliistel paatkelkudel. Paatkelku pitsirakendiga veavad 3—4 suuskurit, neid vahetatakse rännaku kestes. Ühele paatkelgule laaditakse üks kergekuulipilduja, tagavara-raud ja 1000 padrunit, mis kokku kaaluvad nelja puuda ümber.

Päevane kuiv toidumoon on igal suuskuril piskeses leivakotis kaasas. Väliköögid liiguvad ühes vooriga. Sooja söögiga toidustatakse peamiselt hommikul ja õhtul. Puhkepaikadeks valitakse enamasti elamud. Nende puudumisel või olukorrast tingituna suuskurid ehitavad talvossid ja ööbivad neis, selleks on kaasas vajalised tööriistad ja lõkkepannid.

Suuskur-üksuse rännak-kolonn julgustab ennast vastavate julgustusosadega, ka välispool vastase mõju- piirkonda. Kolonna taga liigub selleks määratud

suuskur, kes mitmesugusel põhjusel mahajääjad koon-
dab ja järgmisel puhkusel need kolonni koosseisu üle
annab.

Moondamiseks suuskurid kasutavad valgeid mant-
leid, mis on eriti head kasutamiseks videvikus ja
öösel.

Rahuaegsete rännak-harjutuste kaudu suuskurid
täiendavad individuaalset suusatamisoskust, vastupida-
vust ja harjuvad ränka suuskurieluga ja raudse rän-
nakdistsipliiniga.

Rännak-harjutustega seotuna ja osalt eriliste õp-
pustena suuskurid peavad omandama tegutsemis-
oskuse luurel, rännakkaitsele, pealetungil, kaitsele, julgestusel,
järelkaitsel, taandumisel kätteosades, retketegevusel
vastase seljataguses jne. Nende tegevuste üldine ise-
loom sulab ühte samasisulise jalaväe tegevusega.

Suuskur vaid kasutab liikumise hõlbustamiseks ja
kiiruse saavutamiseks suuski ja neid viimse võimalu-
seni, osalt isegi vastase mõjuva tule piirkonnas. Kui
suuskadel tegutsemine ei ole enam võimalik, jäetakse
nad maha ja tegutsetakse jala edasi. Jagudes mää-
ratud meeste poolt tuuakse suusad võimalikult kohe
järele.

Seega oleks linnulennult jälgitud suusk-jalgratturi
tegevust talveoludes. Soovida jääb, et asjast huvita-
tud kaitseliidu üksused suusaspori harrastamise kõr-
val paneksid ka rõhku lahingutegevusele suuskadel.
Selleks piisab minimaalseimastki suusatamisoskusest.
Andmeid võib leida: „Ajutised juhendid suusk-jalg-
ratturite ettevalmistamiseks. I osa. Kindralst. välja-
anne 1928. a.“ ja üksikud ajakirja „Sõduri“ nr. nr.

U. Paukson.

Allee talvel.

Jutustus vabadussõja päevilt.

Hurda — nii nimetati metsasopis asuvat talu, ja niikaua kui küla vanemad inimesed mäletasid, oli see asula seisnud ühe ja sama suguvõsa käes. Isad ja pojad olid olnud põlvest põlve head kütid, nagu praegunegi pereisa Mart. Viiskümmend aastat oli tal turjal Kohvipruun habe sisaldas rohkem halli kui pruuni, ent käsi ei värahtanud veel püssi hoides. Möödunud ea kestes oli Mart seadnud püssikirbu ette loomi, nüüd aga saabus aeg, millal pidi minema inimjahti iga hea kütt.

Oli möödunud maailmasõda, millest Mart oma vanaduse tõttu jäi kõrvale. Samuti ei meelitanud teda väenuväljale isamaa päästmine suure sõja ajal, sest, sõdija — vene maailmariik — tundus talle võõrana.

Aeg, milline sundis jätma Marti maha oma toreda metsatalu perekonnaga, oli võitluse aeg Eesti riikliku iseseisvuse eest. Mitte karm käsk, vaid vaba tahe, milline sai veel juhusliku ergutuse, viis Mardi sõjaväljale.

Idataevas sädeles kummaline tulivärk. Kõuemüri- rinana kajas kahurpaukude rägastik, pannes värisema Mardi metsatalu elamu aknaruudud ja hoides erevil kogu Mõraküla. See kestis juba mitmendat päeva, ometi aga kanti julget lootust südames, et kord kaugeneb sõjamõll ja kõik võib veel hästi lõppeda.

Oli ka vastupidiseid arvamisi ja neid avaldas poodnik Vaar, kes oli tuntud Mõraküla proletariaadi eesvõitlejana. Tihti tegi Vaar oma kaubarvitajaile „asja selgitamist“, nagu ta ise ütles:

„Asja selgituseks olgu öeldud, et teie kuradi valgekaart varsti omadega on läbi!“

Ometi leidis Mõrakülaski mees, kes Eesti riikliku iseseisvuse eest julges rääkida avalikult, mida harilikult kardeti, sest ei võidud teada, kes homme võimul — ja kui punane — siis valgel valu! Too mees oli

Mõha Jaak, Hurda Mardi piirimees ja kälimees. Juba mitu korda oli Mõha Jaak „valgete“ poolt julgenud rääkida, olgugi et kaval kütt Mart oli talle ütelnud: „Parem suu sulle, siis sõna ei tule!“

Kord oli Jaak isegi poodniku juures laitanud: „No va' Vaar, kuidas on su punatsidega, kas tüki- kivõ su poodi maha jätma?“

Vaar arvas vastupidi: „Küll jätava valge su kõige oma Mõha taluga punaste kätte, vaata kos siis saab alles mähka kaapida.“

Seepeale Jaak: „Sõdigu na tühja niipalju kui tahes, ometi na kolgitas välja koerapiitsaga.“

„Kust sa seda siis nii kindlasti tead?“ küsis poodnik Vaar.

„Vaat', see on minu asi! Mu poeg ise kõneles, kui soomlastega tuli, käis kodu ja rääkis. Ütles, meie oleme kultuurinimesed, aga nood on metsikud, ja kellel kultuur kõrgem, sellel võit kindlam.“

Selle Jaagu laiutuse peale poodnik ainult noogutas paljutähendavalt pead ja ütles, alles ise vihast punane: „No vaatame! Vaatame! Eks saa näha!“

Kojupoole sõites oli Jaak ka omaette tusane, et see seal julges avalikult astuda välja punaste eest. Ometi oli tema poeg rääkinud talle nii veenvalt võidust, kui käis koos soome vabatahtlikega külastamas kodunurka ja isatalu. Ta julgustas isa, et sel ei tarvitsevat midagi karta, abi tulevat veel Soomest juure ja punakaartlaste kaotus olevat kindel. Too jutt oligi Jaagu viinud vaimustusse ja selline vaimustus oleks Jaagule elu maksnud, kui poleks olnud õnnelikku juhust, mille kaudu Hurda Mart ta päästis.

Poodnik Vaar ei raatsinud kaua oodata, vaid kättemaksuviha süttis temas põlema kulutulena. Ta otsustas juba samal ööl punakaartlaste „au“ teotamise eest

maksa kätte ja pimeduse tulekul algas kavatsuse teostamine. Kolm varju hiilisid Mõha Jaagu elamu suunas.

Samal õhtutunnil oli Hurda Mardil jälle naisega raske kõnelus. Ta avaldas juba kolmandat korda taht minna vabatahtlikuna lahinguväljale. Naine seisis selle vastu ja Mart isegi aimas, milline võiks olla selle hädaohtriku mängu lõpptulemus.

„Ei või ju ometi istuda kodus, käed rüpes, kui väljas on nii palju teha. Tähtis on mulle mu rahva tulevik ja õnn, ise olen vana, mis õnne mulle enam tarvis.“

Naise hädaldamisest hoolimata võttis Mart oma kaheraudse jahipüssi õlale ja väljus igaõhtusele luusimisele metsa, talu piirimaile.

„Ei jäta ometi teine seda hulkumist mõtsu mööda!“ kurtis koju jäänud perenaine.

„Mis ta siin toaski istub, pikk õhtu,“ arvas poeg Kaarel.

„No küll on sul ka raudne süda, pojukene,“ kaebas ema edasi, „nagu vanal Mardil endalgi. Ei tema ka hooli, tulgu sõda või tare taha, tema käib ja kooserdab oma asju edasi.“

Ühtaegu värahtasid aknad tugevast mürtsust, ja metsad kohasid kaugel vastu, aegajalt kaja nõrgenedes. Mart oli läinud parajasti üle oma rajamaa, kui teda võlus iseäraline seesmine tung veel edasi minna Mõha Jaagu metsa suunas. Samas sihis ligines ka kolm saladuslikku varju — ikka lähemale talu peahoonele. Juba talu ligidal olles otsustas Mart külastada oma vana piirimeest — sõpra Jaaku. Ta samm kiirenes. Polnud enam aega silmitseda idataevas sädelevat tulivärki ega kuulata kaugeid kahurimürtse, mingi aimdus ütles talle, et siinsamas varitseb hädaoht. Ta oli jõudnud võsa ääre, milline lõppes talu hoonestiku juures, siit võis vabalt Mõha õue vaadata. Vana kütt nägi, kuidas kolm varju liginesid elamule: kolm ratsanikku. Miski polnud korras. Tarvis oli olla ettevaatlik. Mart tõmbas end tagasi kõrvalhoonete varju. Ta nägi siit, kuidas kolm hobust aeti kobarasse elamu akna ette, millest vilkus väike kollane helk, andes märku, et seal oldi ärkvel.

Hääl pimedusest küsis: „Kas annan ehk pursuile läbi akna? Kardina taga vireleb.“

„Üks kurat kõik!“ vastati.

„Tooge välja!“ kästi karmilt.

Viimases hääles tundis Mart poodniku Vaari ära. Nüüd oli talle kõik selge. Oli tulnud kätte maksma vanale Jaagule. Ja mille eest? Et tema ka oli inimene ja julges teisiti mõelda kui Vaar. Mart tundis, kuidas ta keha värises, mitte hirmust vaid erutusest ja isegi rõõmusest, et ta oli tulnud parajal hetkel ja võis aidata oma vana naabrit. Ta oli automaatselt seljast võtnud oma jahipüssi ja hiilis kergel kassisammul köögiukse ees oleva haoriida varju. Majas kustus tuli. Oldi vist märgatud kahtlasi häält.

I hääl: „Aru sai, kurat!“

II hääl: „Seaduse nimel, avage uks!“

Hääl majast: „Kes on?“

II hääl: „Avage!“

Vaikus...

II hääl: „Avage või ma löön ukse puruks!“

Vaikus...

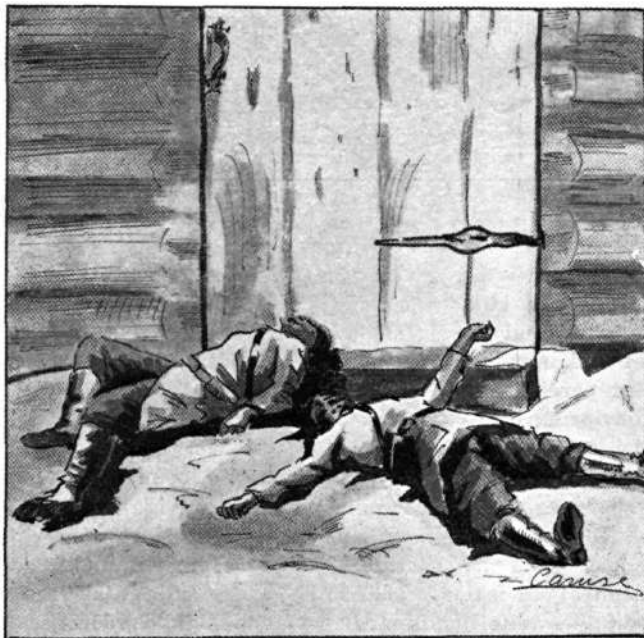
II hääl: „Siia!“

Mehed tulid kumbki eripoolt maja.

II hääl: „Jätsite tagakülje lagedaks, saatanad! Murdke uks!“

Keegi tormas maja teisele poole. Ühtaegu kostis kaks tugevat pauku ja köögiuks kõrises nagu oleks teda keegi visanud hernestega. Kaks köögiukse ees seisvat tumedat varju langesid vastamisi, nagu kummaridaksid nad teineteist...

Kobaras seisvad hobused muutusid erksaks, jooksid norsates eemale. Maja teisel küljel hiilis tüme vari, kuni jõudis aiani, siit jooksis ta kummargile olles edasi võsa poole jättes järele rea mõrtsukajälgi valgele peh-

Köögiukse ees lamasid kaks vene sineliräbalais võõrast...

mele lumele. Köögiukse ees lamas kaks vene sineliräbalas võõrast, kelle pead oli purustanud küti laeng. Nii, peasüüdlane põgenes. Siin surid ainult võõrad, võõral maal, võõra aate kandjad.

Mart oli juba kaua kolanud ümber elamu, kuni Jaak talle seest julges vastata. Mart seletas teisele möödunud sündmuse õigest käigust, milline toasolijaid oli erevil hoidnud, lausudes viimaks: „Nii, Jaak! Mina olen noorem sinust, tervem ja tugevam, ma pean lõpuks oma kohustuse täitma. Päästsin su elu täna. Homme lähen vabadussõtta. Hoolitse mu perekonna eest ja kaitse kodu ja jumal kaitseku sind!“

Mart pööris ümber ja kaugenes kiiresti, et mitte enam langeda kiusava kahtluse ohvriks: kas minna või mitte? Ta ei läinud enam koju, vaid jatkas edasi oma küti õist retke, aga nüüd juba inimeste peale.

Jaagu kõrvu kuuldusid kaugeneva mehe rasked sammud. Mees ruttas sinna, kus sädeles taevarand oma hädaohtriku tulivärgiga.

INDIA – AASIA MÕISTATUS

Üks India müstitõsismi sümboole — ebajumalaid.

Europas tuntakse üldiselt rohkem Indiat imedemaailmana — tema templite hiigla ehitusi, nõidureid-fakiire ja tema rikaste isandate luksusrohket elu — rohkem kui selle hiiglariigi materjaalset tähendust, nagu see väljendub arvudes. See hiiglariik kuulub alles võrdlemisi lühikest aega, alates 3. aug. 1858, Briti troonile. Kuni selle ajani, alates 17. sajandist, valitses Indiat Ida-India kompanjon, vastava lepingu põhjal Mogul Dschihangir'iga, sel rikkal maal kauples selts, inglise protektoraadi all. Keiserrriigiks sai riik oma 15 provintsi, 118 suurema ja 445 vähema vasallriigiga aastal 1876 ja a. 1919 sai ta, tänuks teenete eest, mida ta osutas oma emamaale maailmasõja ajal, põhiseaduse.

Kujutame järgnevas mõningaid arve Indiast statistiliste andmete kohaselt sellest Briti impeeriumile hiiglalise tähendusega riigist.

India maapind ulatub 5.055.700 ruutkilomeetrini, kus on elanikke (1931) 350.500.000. Välispool Indiat elavate hindude (Tseilonis, Malayas, Mauritius'es, Briti Guineas, Trinidadis ja Jamaikas, Lõuna-Aafrikas jne.) arv on 2.610.000. Linnu on Indias 2313, nende hulgas 33 linna rohkem kui 100.000 elanikuga. Keskmine aasta temperatuur on 21,9°—27,7° C. Tähtsaimad jõed: Indus, Brahma Putra, Ganges, Salven... Uskudest on tähtsamad: hindu — 216.700.000 tunnistaja, muhamedism — 68.700.000 tunnistaja, buddism — 11.600.000 ja ristiusk — 4.800.000 tunnistajaga. Peale selle paganaid 9.800.000 ja muid uske kuni 5.000.000 pooldajaga. Peakastiks on šaik, kuhu kuulub 33.387.909 inimest, siis bramiinid — 14.254.991 inimesega, sellele järgnevad: Tšamar, Ahir, Ratšput, Birman jne. India jumalate arv ulatub umbes 250.000-ni. Kohutava Kali-jumalanna templis tapetakse iga päev 100—150 kitse jumalannale ohvriks. Maal on 7.300.000 kerjust, kes seisavad rahva seas lugupidamises. Riiki valitseb: 1) India nõukogu (India Council) — 8—12 liikmega, kelle nimetab riigisekretär, 2) riiginõukogu (Council of State) — 33 valitud ja 27 nimetatud liikmega; 3) seadustandev kogu (Legislative Assembly) — 104 valitud ja 41 valitsuse poolt nimetatud liikmega.

Finantsalal on sissetulekuid (1927/28) 1252 miljonit ruupiat, väljaminekuid 1252 miljonit ruupiat. Väliskaubanduses sissevedu (1928) 184 miljonit naela, välja-vedu 143,6 miljonit naela. Haridusalal ilmub ajalehti (1925) 1401; ajakirju 3146. Ilmunud raamatute arv (1925): maakeeltes 14.728, euroopa keeltes 2302. Ülikoole on Indias 18 (1925/26); üliõpilasi 6623. Sõjasajanduses on mainida: 1) Briti armeed Indias lähemale 58.000 ohvitseri ja sõduriga; 2) India armee 132.000 aktiiv- ja 34.000 reservväelasega. Ühine Briti ja India armeede aktiivne trupp — 194.000 meest, s. o. iga 1650 hinge kohta tuleb 1 sõdur.

India laiade rahvahulkade harimatus, vastolu hindude ja muhameedlaste vahel, usulised ja sotsiaalsed differentid j. m. on takistanud india rahvusliikumise

jõudsamat arenemist. Aga ometi võib siin märgata järjekindlat rahvustunde tõusu. Kui indiaanlased Montagu Chelmsfordi reformide teostamise tõttu aastal 1921 omandasid piiratud määral valimisõiguse, said oma rahvaesinduse ja ministrid, kui teostati kõrgemate ametnike „indiaseerimine“ ja kaotati senine briti diktatuur puuvilla tollide üle, siis olid seega nõuded täidetud, mida natsionaal-kongress juba kogu inim põlve tagasi oli üles tõstnud. Need võidud, mis võib-olla enne sõda oleksid oluliseima edusammuna leidnud tervitamist, tundusid nüüd muidugi india juhtidele liig vähenõudlikena. Kongress nõudis nüüd teravalt kaugeleulatuvaid kontsessioone ja proklameeris spetsiifiliselt indiapärasest võitlustehnikat: mitte paberlikke proteste ega vägivaldset vastupanu, vaid passiivset resistentsi „Non-cooperation“ kaudu, s. o. mitteosavõttu kõigist briti vallitusinstitutsioonidest (parlamentidest, koolidest, kohtuist), samuti inglise kaupade boikotti. Kuigi see katse seekord (1922) nurjus siis, kui selle sõjariistadeta vastuhakkamise hing, Mahatma Gandhi, mõneks ajaks astus poliitiliselt tagaplaanile, ei jäänud hindud rahule. Rahvuskongress nõudis „täielist India rippumatust“ ja Gandhi alustas propaganda-sõjakäiku teatud soolamaksu vastu, mis küll lõppis Gandhi vangistamisega, aga hoidis kogu India poliitilise ärevuse seisukorras. Valitsus nägi end sunnitud olevat kaugeleulatuvatele põhiseaduse reformidele „Round Table Conference“il Londonis ja asus käesoleva aasta veebruaris

Buddha jalge juures.

hiljuti vangist vabanenud Gandhiga läbirääkimistele. Kõik need rahustamiskatsed kannavad aga ainult vahe- rahu iseloomu, sest hindud ei loobu iialgi nõudmast oma „Dominio Status“t, mis annab neile õiguse määrata oma välispoliitikat, finantsasjandust ja sõjaväge. Inglismaa ei loobu samuti kergesti oma õigustest Indias. Juba asjaolu, et praegu Gandhi, endine riiginõunik ja praegune mässuline fakiir, poolalasti sammub üles viitsekuningliku palee treppe mööda ja Briti King-Emperori asetäitjaga kõneleb üheõigusluse alusel, — nagu seda väljendas Winston Churchil ühes kõnes — näitab selgeimalt, kuivõrd tänapäeva India erineb Indiast, mida neile on kujutanud Kipling.

Teisest küljest tõsiasi, et „Mahatma Irvin'il“ — nagu teda sir Phiroze Sethna on nimetanud — õnnestus veel lühikest aega enne oma ameti mahapanemist jõuda Mahatma Gandhiga kokkuleppele — näitab jälle uuesti briti riigimeeste meisterlikku osavust targa järeleandlusega õigel silmapilgul vähendada seisukorra pinevust.

India seisab praegu ülemineku seisukorras. Keegi ei või praegu ennustada, mil viisil ja millises tempos täitub ta juures süntees vanade traditsioonide ja moodsa riikliku elu nõuete vahel. Ühes aga ei ole kahtlust — et India kauasest passiviteedi ajajärgust astastmelt jõuab selleni, mis ta oli kaks sajandit tagasi: aktiivseks maailmapoliitiliseks faktoriks.

Aga siirdume India huvitava ja omapärase mõtte- ja vaimumaailma vaatlemisele.

Rudyard Kipling, Indias sündinud inglise luuletaja, on kord öelnud: „Ida on ida ja lääs on lääs, mis ei liitu kunagi.“ Aasia mõistatus, mille ees euroopa leiutajad ja võitjad on seisnud sajandeid, pole tegelikult mingi mõistatus või on seda alati. Meie, eurooplased,

Mahatma Gandhi.

ei suuda avada sõlme, mis on meie ja nende rahvaste vahel, kelle elu ja päritolu on nii äärmiselt meie omast erinev. Sisemiselt mõistavad aasia rahvaid ainult need, kes pikemalt on elanud nende keskel ja ühes nendega.

Hindu hingeelu oli tingitud loodusest, mis teda ümbritses. Hindude maa sügavate puutumatu metsadega nende segamatus ilus, mägede jõulisus, voolavate jõgede majesteetlik rahu, lõputud kõrved täitsid oma elanike hinge müstitsismi ja elava kujutlusvõimega. Kuna hindude elu oli vaba majanduslikest ja poliitilistest muredest, mõtlesid nad sügavalt suure olemise küsimuste üle järele ja allutasid kõik tõe ja selle nõudeile. Ükski ohver polnud neile liig suur selle tõe altarile kandmiseks. Hindu kõrgeim moraalne tunnetus sisaldub sõnas „Dharma“, mis tähendab kohust ja veel enam. See tähendab osakese kohustust terviku vastu ja harmoonilist seost kõige olemasolevaga. Hindu vaimu suurim toode on Mahabharata, üle 100.000-värsiline eepos, mis haarab kõiki india kultuuriharusid. Tähtsaim osa sellest on n.-n. Jumala laul, kus on kitsalt koos kõrgeimad eetilised põhimõtted ühes reaalsete vaadete praktilisele elule.

India ideaalid on india unistuste kõrgeimad eesmärgid: suur ja õitsev perekond, süda täis armastust Jumala ja inimeste vastu, taandumine maailma segadustest, sisemine andumine tõe, ilule ja — vabadusele. Aga kõigel sellel on ainult siis väärtust, kui selle aluseks on tõde. Mahatma Gandhi on kord väl-

jendanud, et igasugune kunst — tõeta, mis ei võimalda vaimset tõusu — on väärtusetu. Gandhi armastab tõde nii palavalt, et see on saanud talle otse takistavaks koormaks. Ta armastab elu ainult niipalju, kui palju see aitab tal teostada ta tõeideaali. Ja seal ei ole kompromisse. Maaapealne võim, soov teisi valitseda või teisi oma rahva huvides rõhuda — need kõik ei kuulu Gandhi mõttemaailma. Tänapäeva India mõtleb Gandhi mõtetega. Ta ei unista imperialismist, maaalalaiendamisest või teiste majanduslikust survest. Elada ja elada lasta, üksteist vastastikku toetada, asetades üle kõige tõe — see on hindu igatsus.

Hindule tähendavad unistused rohkem kui paljalt mõtteid, need tähendavad suurimat vaimset tõelisust. Need kujundavad meie karakteri, võimaldavad meie edu nüüd ja määravad meie tuleviku.

India poliitiline ja kultuuriline elu on praegu India tõelise unistaja, Mahatma Gandhi, juhtida, ja miljonid hindud järgnevad talle. Hindud on veendunud, et ta unistused on kogu India unistused. Ta püüab poliitilisele vabadusele, et ta rahvas võiks pühenduda eeltoodud kõrgeile ideaalidele, et ta võiks täita oma kohust inimkonna vastu, süüdates selles sügava mõtlemise ja lihtsuse uue tulukese. Indiast üksi ei jatku Gandhi unistustele, vaid ta sulgeb neisse kogu maailma ja ta soovib soojalt, et kõik unistaksid nagu tema, unistaksid kõikehaaravast armastusest, sisemisest puhtusest ja iga ülekohtu kaost.

Pealikute kursus Suure-Jaanis.

Kahepäevane pealikute kursus Suure-Jaanis.

Suure-Jaani malevkonnas oli 30. ja 31. jaanuaril pealikute ja laskejuhatajate kursus laskealal. Instruktoriks olid kapten Triik ja ltn. Jänes Sakala maleva staabi juurest. Õppus oli jaotatud teoreetiliseks — siseõppuseks ja praktiliseks — lasketiirul. Käsitati relva hoidmist, hooldamist, proovimist ja jooksu parandamist, puhastamist, laskeraamatute pidamist ja padrunite arvestamist ja aruandeid. Osavõtt kursustest oli rohkearvuline ja töötulemused täiesti head.

Suure-Jaani malevkond on Sakala malevas rühkinud kogu aja ettepoole, mitte oma koosseisu rohkuse, vaid hoolsa tööinnuga. Laagrest ja õppusist osavõtt on olnud alati rohkeprotsendiline ja tänavuse maleva karika omab mainitud malevkonna Sürgevare kompanii, kus karika-võistlusest osavõtt oli 96% koosseisust ja saavutati keskmine silm 68,807. **K-n.**

Mõnd väikekaliibrilise püssi padruni valikust

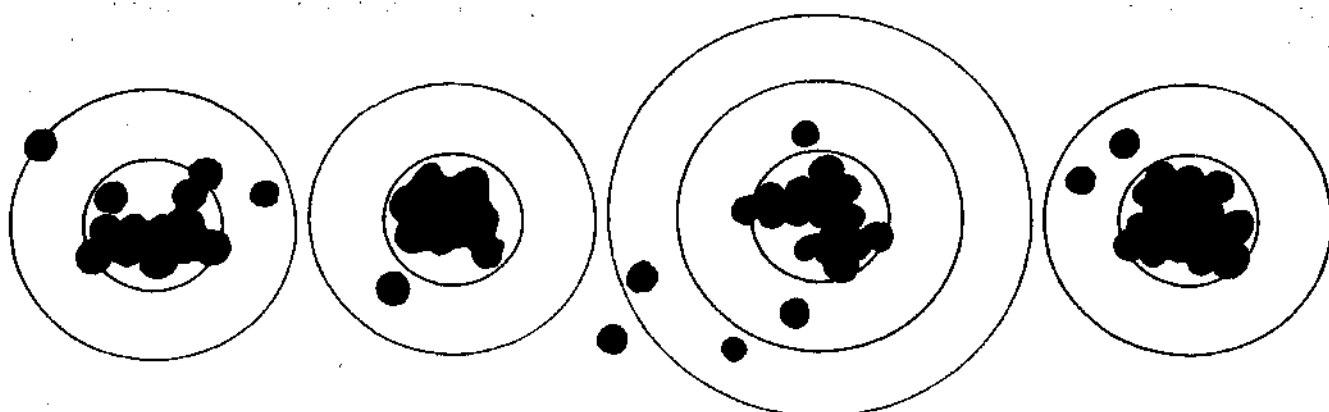
Meie laskurite peres on väga mitmesuguseid arvamisi väikekaliibrilise püssi padrunite suhtes ja väga sagedasti saab tõeliselt hea padrun halva hindamise osaliseks. Meil levinumad padrunid, „Winčester“, „Palma“, „Hispuud“, „R“ ja „D“, on kõik võrdlemisi kõrgeväärtuslikud padrunid ja neile etteheidete tegemine oleks liig kergemeelne.

Et mõne padrunisordiga ei saavutata maksimaalseid tagajärgi, siis ei ole selles süüdi padrun, vaid põhjused pesitsevad mujal.

Nimelt mitmel maal ja mitmeis vabrikuis valmistatud väikekaliibriliste püsside raua sisustusel tuleb

Põhjalike ja täpsete katsete teel on tehtud kindlaks, et kuul annab ainult siis parimaid lasketulemusi, kui tema läbimõõt on üks sajandik millimeetrit jämedam kui raua läbimõõt vindi põhjades. Sel puhul kuul esiteks ei deformeeru ja teiseks puutudes tihedalt vastu vindi põhja ei lähe gaase kaduma. On kuul kas jämedam või peenem kui õone läbimõõt vintide põhjas, tuleb ülalnimetatud nähtusi esile ja kuulide hajumine suureneb tunduvalt.

Ülalkirjeldatud katselaskmistel kasutada olevate püsside õonte läbimõõdud vindi põhjast olid 5,66 mm. Kasutades esimeste seeriade juures (v. joon. nr. nr. 1

Joon. 1.

Arsenaali vk püss nr. 106 „Winčester“-padrun.

Joon. 2.

Arsenaali vk püss nr. 106 „Palma“-padrun.

Joon. 3.

Arsenaali vk püss nr. 109 „Winčester“-padrun.

Joon. 4.

Arsenaali vk püss nr. 109 „Palma“-padrun.

ette oma lahkuminekuid ja iseäraldusi. Padrunid aga valmistatakse teatava raua sisustuse tarvis. Loomulikult võib niisuguses olukorras ette tulla juhtumeid, et padrun, mis üht sorti püssist annab hiilgavaid tulemusi, laskmisel teist sorti püssist laseb ainult keskpäraselt.

Huvitavat tõendavat materjaali pakuvad katselaskmised, milliseid toimetati 16. veebruaril k. a. Tallinna maleva sisetiirul. Laskmisel arsenaalis valmistatud väikekaliibrilise püssiga nr. 106 ja „Winčester“-padruniga saavutati 50 m kauguselt 20 lasuga tabamuspilt, — mis toodud joon. nr. 1. Samast püssist korrates seeriat „Palma“-padruniga saavutati tulemused, mis on näidatud joon nr. 2.

Teine katse toimetati arsenaali püssiga nr. 109, mis andis peagu täpselt eelmisele katsele võrdsed tulemused (v. joon. nr. nr. 3 ja 4).

Tahtmatult kergib laskuril küsimus: missugust padrunit kasutada oma püssi tarvis? Asjaolusid, millest on tingitud padrunite valik, on võrdlemisi palju, kuid vabriku tuumaks jääb ikkagi kuul. Seepärast peatume siinkohal ainult selle kui olulisima juures.

ja 3) „Winčester“-padruneid, mille kuulide läbimõõdud on keskmiselt 5,6 mm piirides, ei saavutatud küllalt tihedat tuld.

Võttes tarvitusele aga „Palma“-padrunid, mille kuulide keskmine läbimõõt on 5,67 mm, saadi hoopis tihedamad hajumispinnad.

Samal päeval saadi arsenaali püssiga nr. 105, mille õone läbimõõt on 5,65 mm, parimaid tagajärgi „Winčester“-padrunite kui peenemakuuliliste padrunitega.

Olgugi et väikekaliibriliste püsside õonte ja kuulide läbimõõdud peagu igal pool on ühesugused, tuleb valmistuses ette lahkuminekuid. Nimelt ühed valmistavad oma kaupa mõõtude minimaalseis, teised jälle maksimaalseis piirides. Siit tekivad vahed ja neil tuleb laskemoona valikul kindlasti arvestada.

Näiteks Saksamaal valmistatud püssidele sobivad kõige paremini ka saksa „R“- ja „D“-padrunid, sest nad on valmistatud minimaalseis piirides. Soome väikekaliibrilised püssid vajavad jämedamat kuuli ja neile sobib enam „Winčester“- ja „Palma“-padrun.

Eesti arsenaalis valmistatud väikekaliibrilise püssi õone sisustus on tehtud ameerika mõõtude järgi

ja nad vajavad jämedamat kuuli. Nii on sobivaim laske-
moon: 5,65 mm läbimõõduga püssile „Winčester“- ja
5,66 mm läbimõõduga püssile „Palma“-padrun.

Et saada maksimaalset tule tihedust, peab iga las-
kur oma püssile leidma sobiva padruni. Selleks peab
ta teadma oma püssi õone läbimõõtu vindi põhjades.
Leides sellest üks sajandik millimeetrit jämedama

kuuliga padruni on kindel, et püss ja padrunid annavad
oma parima.

Erilise tiheda tule saavutamiseks on soovitatav pad-
runeid sorteerida kuulide jämeduse järgi (täpsusega
kuni $\frac{1}{100}$ millimeetrit) ja kasutada ainult sobiva jä-
medusega kuulidega padruneid.

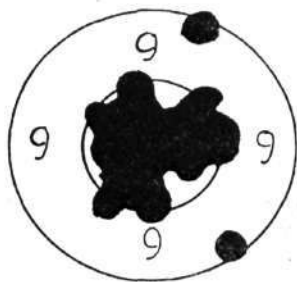
A. P.

Väikekaliibrilise püssi lasketagajärgedest

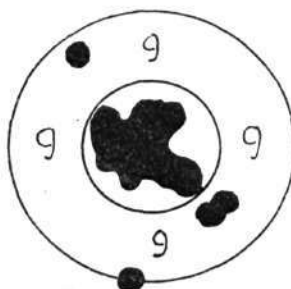
16. veebruaril k. a. toimus Tallinna maleva sise-
tiirul huvitav võrdluskimine väikekaliibrilistest püssi-
dest. Nimelt võeti võrdlemisele oma tuleomadustelt
praegu Eestis saada olevad raskemat tüüpi väikekaliib-
rilised püssid:

Laskmine viidi läbi järjekorras: „Erma“ püss,
soome püss ja arsenaali püss, ja nende 20-lasuliste see-
riate tabamuspildid on toodud joonestustel nr. nr. 1—3.

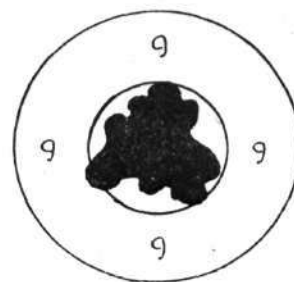
Laskmisel kasutati seda laskemoona, mille alla
raua sisustus tehtud: saksa püssil „R“ padruneid ja

Joon. 1.
„Erma“ meistermudeli
tabamuspilt.

Joon. 2.
Soome väikekal. püssi
tabamuspilt.

Joon. 3.
Arsenaali väikekal. püssi
nr. 105 tabamuspilt.

- 1) „Erma“ meistermudel,
- 2) Soome väikekaliibriline püss ja
- 3) Eesti arsenaalis valmistatud püss.

Püssid võeti valimatult, esimesed kaks kaitseliidu
tarvete laost ja viimane arsenaali poolt sisselaskmiseks
toodud kuue püssi hulgast.

Lasti 50 m distantsilt laskepingilt võrdlemisi mit-
terahuldavate valgustusolude juures.

Laskmist toimetas Eesti parimaid püsside proovi-
jaid — noorem-allohvitsner Villem Jaanson, kes enne
oli juba välja lasknud kuus kahekümnelasulist seeriat
(s. o. ühes proovidega üle 120 lasu).

soome ja eesti püssidel ameerika „Winčester“-pad-
runeid.

Samal päeval ja samal tiirul toimiti ka arsenaali
poolt valmistatud kuue väikekaliibrilise püssi sisselask-
mist, kusjuures saavutati peagu samasuguseid tulemusi
nagu püssiga nr. 105 (v. joon. nr. 3).

Võrdluskimise juures viibisid: kaitseväge jalaväe
inspektor kolonel O. Sternbeck, jalaväe inspektuuri va-
nem relvohvitser major J. Lippus, arsenaali tööstus-
insener hra Lindquist, kaitseliidu peastaabi õppejaos-
konna pealik major A. Parts ja osa laskmise ajast
pealik J. Trumm Tallinna malevast.

R. L.

Dr. Johannes Sutt †,

k-l. Lääne maleva Risti malevk. san.-plk.

Dr JOHANNES SUTT.

Johannes Jüri p. Sutt sündis 6. jaanuaril 1901. a. Valga maakonnas Sangaste raudteejaama ülema pojana. Oma keskkooli hariduse ta omandas Tartu, Rakvere ja Tallinna keskkoolides. Võttis keskkooli viimse klassi õpilaseks osa Eesti vabadussõjast kooliõpilaste Tartu pataljonis 7. jaan. 1919. a. kuni 1. aprillini 1920. a. Peale vabadussõja lõppu siirdus Joh. Sutt Tartu ülikooli arstiteaduse osakonda, mille lõpetas 1926. a. noore arstina. Tartus pärast ülikooli lõpetamist töötas kuni surmatunnini Paliveres eraarstina.

Kaitseliidu teenistusest võttis energiliselt osa malevkonna sanitaarpealikuna 1929. a., kuni raskesti haigestumiseni, s. o. 1931. a. lõpuni. Lahkus jäävalt meie hulgast 22. jaan. 1932. a. Puhka rahus, sa väsinud kotkas! Olgu kerge sulle vaba Eesti muld, mille kaitseks ka sina oma verd ei oleks keeldunud valamast!

TÖÖ JA EDU

AFORISME

Vaata tööd, aga mitte kella. Tööta huviga, see lühendab aega.

Hästi kavatsatud, on pooleldi teostatud.

Edu on pika ja järeleandmatu pingutuse tulemus. Õnn on eriliste võimete õige tarvitamine õigel kohal ja õigel silmapilgul.

Hea idee on nagu jõuvankri mootor; sellega saab toredasti edasi, aga ainult siis, kui sellele ettenägelikkus ja teovõime laenavad kütet ja suunda.

Tähtis ei ole, mida tehakse, vaid kuidas tehakse.

Paula Kerm †

20 /II 1904—2 /II 1932.

PAULA KERM.

Käesolev aasta algas Paadremaa naiskodukaitsele õige raske kaotusega. Lühikese kuid raske haiguse järele lahkus 2. veebruaril meie hulgast meie kallis esinaine prl. Paula Kerm.

Raske on uskuda, et inimene, kes mõned nädalad tagasi kõndis ringi täis usku ja elulootust, on nüüd siit maailmast jäävalt kadunud. Kadunu, Paadremaa 6-kl. algkooli õpetaja, oli üks esimestest naistest, kes 1927. a. astus Paadremaa naiskodukaitse ridadesse. Prl. Kerm valiti jaoskonna kirjatöömehetajaks. Kaasakiskuva energiaga pani ta käed asja külge. Väsimata töötas ta. Ei tunnud tüdimust ta elav vaim.

Alati lahke ja vastutulelik kõigile, võitis prl. Kerm peagi seltskonna lugupidamise, rahva poolehoiu.

1928. a. valiti prl. Kerm esinaiseks, missuguses ametis ta püsis kuni surmani.

Kohused kasvasid kahekordseiks. Mesilasena kogub ta, töötab ja ergutab teisi elavale asjast osavõtmisele. Kavatsused laienesid, tööd oli ees palju, palju...

Me lootsime ka temast palju, kuid saatus tahtis teisiti.

Ta jättis meid maha, et lennata üles tähtede taha!

Puhka rahus!

Paademaal, 12. veebr. 1932. a.

A. Koikson.

Enne kui tüüri juhtida, pandagu rattad käima.

Võida edu ja sind austatakse, kuidas võitsid, ei küsi keegi.

Julgele kuulub maailm, väsimatult töötavale aga edu.

HANNO KULMEN

Kui ratsaeskadroni vahtmeister Vallen oma poolverelise inglise ratsu selga hüppas — oli raskest, verdnõrguvast päevast saanud värvitu talveöö. Raske, armutu lahing oli selja taga. Kangelaslikult olid nad võidelnud.

Muinasjutuline nagu härjapõlvlaste heitlus vihast meeletu hiiglaste vastu oli olnud see võitlus. Kuid nad jäid siiski oma kindlustatud positsioonile püsima.

Vallen tundis veel kogu kehas seda palavikulist, vihast vabisevat rahutust, mis vallutas teda siis, kui vaenlase rohkearvulised kolonnid järelejätmatult meie seisukohti ründasid. Vaenlase ülekaal oli mitmekordne. Läbi päeva kestnud rünnak erandlikult äge. Kuid meeste närvid ei rebenenud. Meie pataljoni pidas vastu. Kokkupigistatud hammastega, üliinimlikust pingutusest kahvatud, juba teist päeva söömata — olid nad rasket võitlust võidelnud. Kuid ei taganetud sammugi. Ja kogu vaenlase tormijooksu teravus ja mitmekordne ülekaal varises selle ürgjõulise visaduse ees kokku nagu murdlainete tormitants vastu kaljuseina.

Ei aidanud vaenlase patareide tundidepikkune, maruline rünnaku sissejuhatus — varahommikul granaatidega pommitamisel. Ei aidanud kommunistliku kütipolgu rünnaku ägedus, punase lipu lehvides kolonnide ees. Ei aidanud ka vaenlase kolonnide ahelikku pudemise ja ümberhaaramise katsed. Meie kahurite tabav šrapnellituli ja ratsaeskadroni tormine vasturünnak hävitas nende katsete tulemused juba algidus. Vaid korjustega ülekülvatud lumelagendik ja elajalikus hirmus laialijooksvad roodud märkisid vaenlase taganemistee.

Pimeduse tulles oli pataljoni ülem Valleni enda juure kutsunud. Nii klaasselgelt kerkis Valleni meele vana sõjamehe tõsine, murega varjutatud nägu, kui ta tema poole pööris ja ütles: „Tunnen teid, usun

teie kordasaatmisvõimesse, seepärast kutsungi teid. — Tean, et olete pärit siit kandist, seetõttu tunnete siinset maastikku ja ümbrust. Vaenlase luure on meie telefonikaabli rikkunud. Meid ähvardab ümberhaaramine ööpimedas. Seepärast tuleb teil seisukorrast teade viia reservis seisva s. polgu ülemale. Sõitke kiiresti. Hoidke hobust ja ennast. Ootan teid tagasi enne kuu loojumist. Retke erakordset hädaohtlikkust silmas pidades annan teile lüüsi kaasa.“

*

Vallen sõitis. Öö oli röske ja tuuline. Külmanud maad kattis udusulgede pilvena paks, kerge lumekiht. Poolkuu heit's vaevast valgust ja taeva ähmases sinetuses kihutasid pilved nagu luikede rahutult põgenevad parved. Hobune jooksis laia, madalat traavi. Näis, nagu oleks temalegi peremehe, palavikuline rahutus külge hakanud, sest ta pikad, ilmevõimelised kõrvad liikusid rahutult ja aegajalt raputas ta valjaste kõlisesedes oma tõuetsat, peenejoonelist pead.

Erilises selguses kangastus Valleni mõödunud ööl nähtud uni. Hall, elutu öö oli teda ümbritsenud. Ta oli ratsutanud ümbritseva öö elutuses — ebamäärane ja enesele tundmatu nagu vari öö halluses. Ohulistena ja ebamääraselt pikkadena tundusid talle ta enese liikmed. Ohulisena ja pilvisse kerkivalt kõrgena tundus talle hobuse jooksuhoos ettesirutatud kael. Ja ümbritsev maastik, see kordus tardunud järjekindlusega nagu päikese rännak idast läände. Tardunud elutuses sirutusid raagus puud vastu halli taevast. Tardunud elutuses möödusid ammu nähtud majade kaugusse kaduvad kontuurid. Kuid ebamäärasena ja enesele tundmatuna jätkas Vallen oma lõputut sõitu.

See uni oma korduvas mõttetuses tundus ülepingutatud närvide haiglase jampsina. Kuid Vallen ei suut-

nud seda siiski unustada. Päeva meeletus võitluse mõllus oli see haihtunud nagu seebimull tuulekeerus. Nüüd aga kerkis jälle erilise selgusega.

Vallen puudutas kannustega kergelt hobuse sapsusid. See võpatas kogu kehast ja ruttas galoppi. Kerge puudutus vastu lüüsi külma rauda andis sõitjale tagasi ta endise meelerahu. Ta armastas seda väikest kuuli- ja surmakülvajat. — Sest ta tundis selle relva maagilist mõju vaenlase salkadele.

Maastik muutus. Üksikute põõsapuhmikutega tikitud legendiku asemel ilmusid nõlvakud ja kuusetukad. Eemal paremal mustas kuusemetsa müür. Siit paari kilomeetri kaugusel lootis Vallen kohata reservis seisva s. polgu esimest valveposti. Imelikul kombel polnud ta aga seni märganud jälgegi vaenlase luurest. Eest kostis vee vulinat. Ratsanik pingutas valjaid ja tõusis jalaraudadele. Nagu pinguli tõmmatud vibu lendas hobune üle jääkaaneta oja. Pöördudes metsateele tasandas Vallen sõidukiirust, sest ligi tunnipikkune galopp oli looma võtnud hingeldama. Oma kodust kaasa võetud lemmikhobuse Della eest hoolitses aga Vallen ka sõjaretkel rohkem kui iseenda eest.

Kuu oli pilve varju peitunud. Kuuskede oksad ägasid lumekoorma all. Aeg-ajalt tuli kahisev iiling raputades lumepihu vastu nagu nagu kipitavat soolvet. Vallen hingas täie rinnaga öö karget õhku. Erilist kergust ja painduvust tundis ta liikmeis. Nagu pinguli tõmmatud terasvedru õõtsus ta rütmiliselt hobuse traavi taktis. Vaadeldes lumega koormatud kuuselatvu — vallutas teda sügav heldimus selle maa ja rahva vastu. Sügava, hingest kerkiva armastusega armastas ta oma paljukannatanud kodumaad. Talle tulid meele ajad, mil ta võõra rahva sõjaväes viibides siit aastaid pidi eemal olema. Tagasi tulles tundus talle, nagu oleks sinne taevas kõrgem ja sügavsinisem kui oli näinud seda mujal. Metsakohin tundus sügavamana. Meremühin — meelejäävamana. Isegi lillede õiekobarad nagu omaksid siin metallisema läike kui kuski mujal. Seda maad, mis algas merest kerkivate paerahnudega põhjas ja lõppis rahutult keerlevate mäenõlvakute ja maaliliste järvedega lõunas, poleks ta vahetanud ühegi teise vastu maailmas.

Tema kaasmaalasi peeti võõrsil tuimaks, jonnakaks, kangekaelseks tõuks. Kuid kas ei peitunud selle n.-n. jonnakuse ja kangekaelsuse taga kangete iseloomude eneseavaldused?! Kas ei peitunud selle taga see ürgjõuline rahvuslik visadus, mis vaatamata sajandeid kestnud võõraste survele ei lasknud kustuda hõõguva isamaa-armastuse ja vabaduse lõket?

Puuladvast lendu tõusva linnu tiivasobin äratas Valleni mõtteist. Mets oli harvenenud. Ees valendas legendik. Kaugemal hõõguis valgustatud taluakna tülisilm. Vallen võpatas. Kuum viirg tõusis südamesse. Instinktiivse liigutusega rabas käsi ratsuteid. Hobune ehmudes ootamatust valjaste tõmbest kargas püsti ja sööstis nelja. Alles peremehe käe rahustaval patsutusel rahunes uuesti ja jätkas endist traavi.

Vallen tundis ometi nii hästi seda ümbrust ja lähedusest paistva talu lumitunud piirjooni. Kuidas polnud ta seda varem märganud?! Nii palju kordi oli ta ju siin käinud ja õnnest hõõguva südamega metsa-

veerul oodanud. Selles talus, selle lumitunud katuse all, selle valgustatud akna taga oli tütarlaps, kes alles mõne kuu eest oli talle kogu eluks, kes oli talle elumõtteks — ainsaks, tõeliseks, valitsevaks. Alles mõni kuu tagasi jalutasid nad muretute lastena selle metsa all, süda tulvil õnnest ja üksteise ligiduse hellusest. Nad unistasid tulevikust. Nad unistasid abielust ja naeratavast, heledate silmadega lapsest.

Kuid saatus käis oma rada. Puhkes sõda. Naarova-taguste vägivaldameeste parved valgusid üle piiri. Vallen kuulis isamaa kutset. Ta kuulis isamaa kutset musta mulla sügavikust kerkivat — loodangu punas õhetava taeva poole, kui ta hilissügisel lõpetas viimse künnivao. Ta kuulis seda kutset abipaluvalt taeva poole sirutuvailt raagus puudelt, kui taevarannal kustus eha ja kaugus hõõguis tulekahju kumas. Vabatahtlikuna

Vabatahtlikuna kaitsevähke astudes mattis ta mõneks ajaks oma õnneigatsuse. Kuid raske oli see lahkumine. . .

kaitsevähke astudes mattis ta mõneks ajaks oma õnneigatsuse. Kuid raske oli see lahkumine. Kuidas valutab süda, nähes seda unustamatut kuju mustendava täpina kaugusse kaduvat. Kuid nagu askeet kõrves surus ta maha oma õnneigatsuse ja haaras relva kannatava kodumaa kaitseks.

Nüüd aga puhkesid need allasurutud tunded nagu kevadised veed jääkaane alt. Mälestused haarasid südamest endise, unustamatu hellusega. Ta nägi jälle oma armastatu naeratuse õrnust. Ta tundis uuesti ta käte paitavat pehmust. Ta joojus uuesti ta suudluste unustusttoovast hellusest. Hobune käis sammu. Ratsanik rabas kätega pead nagu palavikuhaige. Süda tuiakas valutavas igatsuses. Vaid viivukski näha teda, vaid viivukski tunda ta ligiduse õrnust, mõtles ta. — Selle viidetud viivu kestes ei või ometi meie vägedel midagi ootamatut juhtuda. Ja hobust sundides jõuab ta nii-kui-nii teatega õigel ajal pärale.

Äkilise liigutusega sirgus ratsanik sadulas. Hoolimatult hobust suuraudadest rebides ta vajutas kannused looma kubemesse. Närviline loom — kõige nelja jalaga õhku hüpatas — kihutas edasi metsikus karjääris. Vallen oli enesest võidu saanud. Üliinimliku pingutusega ta surus oma valutava igatsuse maha. Praegusel korral oli pataljoni saatus siiski tähtsam kui kõik muu. Ratsanik kihutas nagu vaim keset ööd. Ainult oie, hääletu oie hinges kajas kaua, kaua.

Äkki rebis ümbritsevat vaikust püssipaugu raksatus. Piitsaplaksuna teravasti lajatas vastukaja metsas. Vallen võpatus kogu kehast, nagu ootamatust odapistest. Siis aga vallutas teda see jääkülm meelerahu, millist ta tundis vaid suurimail hädaohu hetkeil. Rahuliku häälitusega ta peatas hobuse jooksuho. Enesekindla valjastetõmbega ta juhtis looma lähema põõsa varju. Varjuna sadulast maha libisedes hüüatas tasa ja käskivalt: „Della, heida maha!“ Kogu kehast värisedes, külgede tõmmeldes raskes hingelduses, heitis tark loom pikali, jäädes küljeli lamama nagu kuuli kehha saanud surnu. Paugud raksatasid. Vallen kuulis kõrva ääres vinguvat vilistust. Midagi laksatas vastu puutüve. Lüüsi haarates ta nägi vastas olevast metsast enda poole kihutavat ratsanike jõuku. Punaste maakuulajate komando — libises mõte läbi pea.

Puuladvule vajunud kuukilbi kaames valguskumas sihtis Vallen piinliku hoolega, nagu viibiks ta laskeharjutustel. Kõledana nagu karjatus kaugusest kostis lüüsi metalline haukumine öös. Tuli oli tabav. Ees kihutava ratsaniku hobune — tõustes tagumistele jalgadele — vajus tagurpidi, kotina raskelt. Teine komistas. Kukkus põlvili. Ratsanik vajus ettepoole. Hobune tõusis uuesti tehes paar komberdavast hüpet. Vajus siis otseti, jäädes liikumatult lamama. Ratsanik lendas ülekaela. Kolmandal keeras hobune järsult paremale. Nähtavasti oli seljasistuja juhtimisvõime kaotanud. Vallen kuulis selgesti noolena kihutava looma norskamist. Äkki tõusis ratsanik jalaraudadele püsti. Kukkus siis järsult tagurpidi nagu piksest tabatu. Hobune lendas edasi. Mees lohises järel, jäädes jalgupidi jalaraudadesse rippuma. Siis vabanesid kukkujate jalad. Loom tormas üksinda edasi.

Vallen haaras uuesti lüüsi ja kargas hobuse selga. Rely oli tühi. Ta oli kõik 39 padrunit välja lasknud. Liikmeis surises ja pea kuumas nagu tulisel raual. — „Spassaissja kto možet“ — kuuldus kähisev karjatus

„Spassaissja kto možet!“ kuuldus kähisev karjatus ees...

ees. Ja peata lambakarjana põgenedes kadusid ülejäänud ratsanikud metsa.

Lüüsi raud oli libe. Vallen vaatas kätt. Kuu-paistel ta märkas kleepivat verd. Pahema käe ja

hammaste kaasabil sidus haavatud käe. Hobusele kannuseid andes ta pööris järve jääle. Ratsuteid lödvedades lendas hobune täies karjääris. Rütmitliste püssipaukudena raksatasid hobuse teravais raudades kabjad vastu järve jää. Läkivate pauskusid jääkillud vastu taeva kahvatust.

Vallen kummardus hobuse kaelale. Liigutuste erilisest pehmusest ta tundis, et loom jookseb viimse kiirusega. Viirastusliku varjuna kihutas ratsanikuta hobune ta kõrval. Üleni higisena, hobuse sapsude värisedes väsimusest — jõudis Vallen reservis seisva polgu juure.

*

Kuu oli loojunud. Arglik õhetus idas kuulutas algavat hommikut. Lahing mürises täies hoos. Närvilise rutuga ragisid püssid. Sekka kuuldus automaatsüsside painajalist parinat. Metallises monotoonsuses haukusid kuulipildujate metallised suud. Eemal, metsaga kaetud kõrgendikul rappus maa meie patarei paugude põrinast. Iga paugu järele viskus ahnelt õhku tulikeel. Näis, nagu oleks muinasjutuline draakon metsapimedikust sülitanud tuld ja surma.

Õo varjava katte all oli reservis seisev s. polk meie pataljonile appi tulnud. Seetõttu nurjus vaenlase katsetud tiiblööki täieliselt. Marulises vasturünnakus murdis pataljon läbi vaenlase rinde. S. polk tungis küljelt kallale. Risttule alla sattunud vaenlane põgenes paanikas nagu kurjadest vaimudest aetu. Vaid kommunistlik kütipolk metsaveerul pidas veel vastu.

Vallen kihutas kaugel pataljoni parema tiiva ees. Eskadron, kes pidi vaenlase haubitsate patareil taganemistee läbi löikama lendas üle lumise välja nagu tormihoog. Hõõguva maona viskus õhku signaalraket, puistates ülalt sädemeid nagu hõõguvaid hõbedakilde. — Keegi juhhib meie patarei tuld — mõtles Vallen.

Juba lõhkeski esimene šrapnell kabuhirmus kokkujoosnud vaenlase pea kohal. See raksuv tulivärk, mis hetkeliselt käristas taevatumuse kildudeks — oli hämmastavalt ilus oma kohutavas, surmakülvavas õuduses. Esimesele šrapnellile järgnes teine. Siis kolmas. Kostis kõledat kisendust, karjatusi, oigeid.

Metsaveerult löikas teravalt sekka kuulipilduja metalline tra-tra. Vallen ajas otsesihis kuulipilduja peale. Äkki tabas teda rindu tume hoop. Ta ei tunnud valu. Imelikus jõuetuses ta kukkus hobuse kaelale. Vajus siis pikkamisi sadulast välja.

Hall, elutu õo ümbritses teda. Ta ratsutas ümbritseva õo elutuses — ebamäärane ja enesele tundmatu, nagu vari õo halluses. Tardunud elutuses sirutusid raagus puud vastu halli taevast. Tardunud elutuses möödusid ammu nähtud majade kaugusse kaduvad kontuurid. Kuid ebamäärana ja enesele tundmatuna Vallen jätkas oma lõputut sõitu. Siis tuli pimedus. Punased sädemed tantsisid pimedas tühjuses ja kustusid. Vallen ei tunnud ka pimedust enam. Temast mööda tormasid meie võidukad väed.

Kõige odavam entsüklopeediline (saksakeelne)
sõnaraamat on :

Knaurs Konversationslexikon.

35000 sõna, 2600 pilti, 70 osalt värvilist tabelit ja kaarti jne.

Hind riieköites ainult

Kr. 3.50.

F. WASSERMANN

Tallinn, Pikk 7, tel. 433-18.

Nõudke minu maksuta katalooge ja prospekte.

TALLINNA JUUDI ÜHISPANK

Vene tän. 6

Telefonid : 448-25
448-26
448-27

Toimetab kõiki pangaoperatsioone sise- ja välismaal.

KOLUMBUS

on praeguse aja parimad paberossid hinnaga

25 tk. 35 senti.

Nõudke kõikjall

A./S. „Sirena“.

Jockey Club

Tallinn, Viru t. 1.

Tel. 436-10.

Spetsiaalne kinda-, kübara- ja meesterašva pesu kauplus.

Kaubamaja

Sch. Pataschnikov

Tallinn, S. Karja 23 (Krediit Panga majas)
Telef. 446-58

Pudukaubad, reisirarbed